

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Історичний факультет
Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін

Нуралієвої Азизи

**РОЛЬ ГУМАНІТАРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ У МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр»
за спеціальністю 291 – міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Науковий керівник:
Доктор історичних наук,
професор Стоян Т.А.

Київ -2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ВИНИКНЕННЯ І РОЗВИТКУ ГУМАНІТАРНОЇ СКЛАДОВОЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ	6
1.1. Початок етичності у первісних соціумах та “Гуманітарна” спрямованість їх зовнішніх контактів.....	6
1.2. Розвиток практики етичності в міжнародних зв’язках античних і середньовічних держав.....	10
1.3. Ренесанс гуманістичного дискурсу та його впливи на дипломатичну практику європейських держав (період Вестфальський мир – Віденський конгрес).....	16
1.4. Інституційне оформлення гуманістичних норм Віденської (1815-1856 рр.) і Паризької (1856-1914 рр.) систем міжнародних відносин.....	20
1.5. Розвиток і деградація гуманітарних складових у міжнародних відносинах міжвоєнного періоду.....	28
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1	32
РОЗДІЛ 2. ІНСТРУМЕНТИ КУЛЬТУРИ МИРУ ТА ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДИПЛОМАТІЇ	34
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2	49
РОЗДІЛ 3. ГУМАНІТАРНА СКЛАДОВА ДИПЛОМАТІЇ ЄС У ХХІ СТОЛІТТІ	50
3.1. Феномени гуманітаристики в дипломатії.....	51
3.2. Основні напрямки у європейській гуманітарній дипломатії.....	53
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3	60
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63

ВСТУП

Актуальність дослідження: У сучасних світових процесах є характерним великий ступінь складності і непередбачуваності. Для подібного стану міжнародних відносин варто говорити про серйозну кризу у всій існуючій системі світового регулювання. Це засвідчує, з поміж іншого, тенденція, яку пов'язують з усвідомленням в міжнародних відносинах одностороннього характеру, обходячи Статут ООН, військового характеру відповідей щодо повідомлень щодо злочинів та грубих порушень прав людини. В односторонньому порядку військові заходи почасти приймаються ще до того, як встановить міжнародна спільнота всіх факти відповідно до узгоджених і затверджених процедур. Подібну практику лише посилюють принципи надзвичайних умов, через які зароджуються і поширюють деякі з елементів хаосу і насильства глобального співтовариства. Для свого граничного вираження вони несуть загрозу глобальній безпеці, миру в усьому світі. Загрози є й у таких досягнень, як людяність, соціальна стабільність і міжнародно-правовий механізм захисту прав людини. Тут особливої актуальності можуть набувати багатосторонні зусилля і окремі кроки держав щодо зміцнення системної основи у міжнародних відносинах. У першу чергу це відстоювання та дотримання Статуту ООН і в цілому базових принципів у роботі Організації Об'єднаних Націй. Актуальність та ріст загроз, які тиснуть на людство в цілому, не може не підвищити значимість гуманітарної дипломатії в розвитку сучасної системи міжнародних відносинах.

Метою дослідження є: спроба підкреслити важливу складову принципів гуманітарної дипломатії, конкретної гуманітарної місії та окреслити їх роль для сучасного стану міжнародних відносинах.

Завданнями дослідження є: потреба дослідити розвиток та причини появи гуманітарної дипломатії для сучасних умов.

Об'єктом дослідження є: гуманітарна дипломатія як складова системи міжнародних дипломатичних зв'язків.

Предметом дослідження виступають: умови розвитку гуманітарної дипломатії.

Методи дослідження. щоб досягти поставленої мети та вирішити визначені завдання, у роботі застосовувались загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: аналіз, порівняння, систематизація й узагальнення теоретичних даних.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичний вимір гуманітарної дипломатії досліджується низкою політичних та філософських концепцій таких дослідників, як Н. Александров, Н. Асланов, О. Буткевич, А. Ємельянов, І. Берлін, В. Кабо, В. Карнаух, В. Лисенко, А. Марков, Е. Рунг, А. Фененко А. Серед зарубіжних учених, це: R. Numelin, J. Nye, D. Ryall, J. Stempel, M. Barnett, E. Hansen, та інші.

Наукова новизна. Системність в аналізі гуманітарної дипломатії через контекст сучасних викликів, має передбачати чіткого розуміння факторів, які можуть обмежувати чи розвивати її ефективність. Виробити це розуміння можливо тоді, коли вивчаєш витoki і розвиток гуманітарних ініціатив у міжнародній політиці. У цьому контексті важливо визначити критерії, згідно яких «гуманітарна дипломатія» виділяється із загального масиву у дипломатичних відносинах. Зрозуміло, що історична складова вивчення зародження гуманітарних відносин у міжнародних відносинах, що була проведена в цій роботі, не претендує на всеосяжність. Однак, цей підхід дозволить бачити основні функції, форму і масштаб гуманітарної складової у дипломатії. Тут і міжнародне гуманітарне співробітництво, і фактори, які завжди впливали і будуть впливати на їх розвиток.

Структура і обсяг бакалаврської роботи: Роботу складає вступ, три розділи, загальні висновки, список використаних джерел. Основний зміст роботи викладено на 56 сторінках. Повний обсяг роботи становить 67 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

Дослідження, які спрямовані до найбільш ранньої форми людського співжиття, дозволили розвинути погляди на діяльність гуманітарної складової як на одну з глибинних функцій влади. До її адресатів спочатку відносили членів одного суспільства, але поступово, зважаючи на вплив різних факторів почали розвиватися й інші виміри політичного простору [9, с.12]. Реалізація прагнень до розширення межі людського співжиття призводить до можливостей поширювати внутрішньо-громадські механізми, які сприяють підтримці соціальної складової у сфері зовнішніх контактів.

Згідно з певними дослідженнями [32, с.33], від того часу, як суспільства почали існувати пліч-о-пліч, без відчуття постійного стану ворожнечі, у певних випадках навіть за умови, що вони могли розвивати певні рудиментарні форми дипломатичних звичаїв. Це спочатку відбувалось за допомоги випадкових людей, що передавали послання, а згодом за допомогою конкретних посланців. Початки зародження первісної «дипломатії», або швидше торгівлі простежують від первісних австралійців, або певних народів в Океанії та жителів Азії і Африки, для яких ремесло мореплавства поставало як важливий фактор щоб встановити тісні контакти.

Дослідження в галузі етнографії допомагають мати уявлення щодо зародків перших традицій у міжплемінному спілкуванні у первісних суспільствах. У цих роботах розкриваються джерела, з яких виникають перші етичні норми, що виступали регуляторами людської поведінки всередині них. Для підтримки мирних відносин, гуманність у взаємовідносинах було характерним явищем для багатьох первісних соціумів, що підтверджено у їх традиціях і легендах [11, с.323].

Від доісторичного часу існували звичаї недоторканності щодо послів і вісників. Якщо спиратись на аналіз природи і еволюції розвитку гуманітарної складової зовнішньої політики, то найдавніші з форм дипломатичних контактів та етичних правил цікаві тим, що посередництвом них, можна виділити раціоналізм у характері мотивації, що могло визначати право обрати ненасильницькі засоби взаємодії із зовнішнім світом. Крім цього, дослідники стверджують, що звичай недоторканності послів виникає у якості норми, заснованої на взаємній згоді щодо цього процесу. Зрештою недоторканність щодо чужого посла гарантувала безпеку щодо власного представника. Під час розширення процесів, що спонукали до мирних контактів та під час, коли залучали до цього нові соціальні групи, норму взаємної недоторканності розширили і щодо них. Принцип тут той самий, збереження життя чужого бранця допомагало убезпечувати від смерті тих, хто сам опинився у полоні [33, с.254].

Тож першими проявами «гуманізму» доісторичної «зовнішньої політики» були чітко обгрунтовані і раціонально розраховані заходи особистої безпеки. Але поряд із тим не варто залишати поза увагою феномен «ідентичності» щодо розвитку певної етичної норми у людей, які жили у первіснообщинному ладу. Тут, факт приналежності до однієї спільноти визначав межі кордонів альтруїстичної поведінки. Однозначно виражені відмінності щодо своїх і «чужих» були закріплені у відомих мовних картинах світу. Процес дегуманізації «інших» був природним у практиці і мав об'єднати членів у одну громаду.

Поділити на «своїх» - «чужих» для первісного суспільства щоби дегуманізувати тих «інших», було гранично потрібно і гостро зрозуміло. Багато з первісного племені чи сусідніх племен могли називати себе за допомогою назв, що позначають «людину», «людей» (справжню людину), щоб відрізнити себе від решти людства, щодо якого побутували погляди як про більш низький рівень живих істот [34, с.214]. Цілком імовірно тут, що

«почуття альтруїзму у людей бере початок розвитку, як результат впливу групових конфліктів. У відповідності з цією теорією, альтруїстичні прояви у наших предків були спрямовані головним чином на членів «своєї» групи ... Отож, для таких, на перший погляд, протилежних властивостей людини, якими є доброта або і войовничість, є можливості, розвивалися як єдиний комплекс »[45, с.144]. Однак, для первісного світу характерні вже зародки законів і звичаїв війни, що на той час обмежують жорстокість тих війн [50, с.434].

Для того ж часу тиск природних факторів і складностей адаптації до них були доволі значущими у рамках первісних суспільств, що й зумовлювало ріст їх тяжіння до експансії соціальних характеристик у людському світі. Тут відбувався процес розширення меж у своїх малих спільнотах встановлюючи кровноспоріднені зв'язки з іншими групами. Факт шлюбної дипломатії і подарункових звичаїв [10, с.299], дозволили розсувати межі людського співтовариства. В інтересах виживання, йшло згуртовували малих груп і розвиток всередині них альтруїстичних форм поведінки, що своєю чергою підштовхувало їх до встановлювати і підтримувати мирні контакти зі своїми сусідами. Для них у дипломатичних засобах відстоювання інтересів виживання було менше витрат, ніж у військових.

Під час вивчення форм перших «Гуманітарних» практик щодо зовнішніх зв'язків у первісних суспільствах, прийнято виділяти такі значущі для встановлення «гуманної» форми групового спілкування фактори, як 1) процеси, що поступово розширюють межі малих людських спільнот і 2) звичаї з обмінів подарунками як інструментів «олюднення» зовнішніх меж соціального простору. Можливо вести мову і про можливість гуманітарної складової зовнішньої політики, яка має давні витоки. На початку - діють механізми, що відновлюють людяність після різних стресового характеру впливів, з розумінням, що без них суспільство не могло б вижити і зберегтися.

Однак, доволі складно проводити межу між «дипломатією» і такими її різновидами, як «гуманітарна дипломатія». Для них на ранньому етапі, коли йшло зародження дипломатичних звичаїв не все було однозначно. Однак, ті зі звичаїв, які пізніше могли впливати на формування норми у міжнародному гуманітарному праві та щодо гуманітарної діяльності в умовах міжнародної кризи, повинні виділятися як свого роду початки «сформованого досвіду» гуманітарної дипломатії. Очевидним є, що у багатьох первинних дипломатичних практиках, особливо тих, які пом'якшують наслідки війни, діє фактор компенсаторного характеру. Тому є зрозумілим, на якій основі гуманітарну дипломатію часто розвивають фактично паралельно з військовими складовими у зовнішніх контактах (а пізніше у міжнародних відносинах). Достатньо очевидними є межі у можливостях гуманітарної дипломатії. Остання не призначається щоб запобігти війнам і не здатна мінімізувати ймовірності їх повторення, вона здатна лише пом'якшити їх наслідки. Процес гуманітарної дипломатії не дозволить задіяти протиріччя на системному рівні і, як наслідок мінімізує нові конфлікти. Проте, вона є необхідною щоб відновити соціум після зовнішніх потрясінь, мінімізувати його можливі збитки і забезпечити подальший розвиток. Крім цього, існує необхідність звернути увагу на ті обставини, що «гуманізм» відносно «чужинців» для первісних суспільств не був нормою, а скоріше існував як виняток, який вимагав пояснення. Як норма, існувала дегуманізація для членів іншої людської спільноти. Звідси становленню основ гуманітарної дипломатії також сприяв сам процес розширення сфери у зовнішніх взаємодіях між відокремлених людських груп, де як результат були розширені уявні рамки «у світі людей». Важливими початками у дипломатичних звичаях є звичай обміну подарунків. Зрозуміло, що звичай обдаровування існує і у внутрішніх соціальних відносинах. Під час обміну подарунками підтверджують легітимність владних статусів щодо управління соціумом. Окрім того, що тут закріплюють владні функції і соціальну

нерівність цей звичай закріплює щодо носіїв влади і функцію першого благодійника. Вручаючи подарунок тому, хто не був в змозі дати що-небудь навзаєм, перші з володарів закріплювали свою владу (суверенітет), встановлювали лідерські позиції і авторитет щодо обдарованих людей [14, с.118]. Згодом роздавання дарів практикують у древніх державних утвореннях і відносно підкореного через війни населення. Обдаровуючи володар виконував одночасно і компенсаторні функції, і функції, які допомагають включити додаткові людські ресурси до пулу доступних для держави ресурсів у розвиткові. Тобто, гуманітарну дипломатію на початках розвивали у напрямках норм, що стримували прояв жорстокості під час війни, і в напрямках розвитку звичаю надавати безоплатну допомогу для «чужого» населення.

1.2.

Від виникнення давньої форми у політичній організації збільшується кількість норм і звичаїв, що регулюють їх спільні відносини. Норма як така, завдяки своїй універсальності мала висловити загальний інтерес. Як наслідок цього, у розвитку нормативного і системного новоутворення для міжнародного спілкування сама по собі норма мала вести до того, що їх поступового упорядковували і знижували рівень дикості.

Процес у цивілізаційному розвиткові для деяких більш вдалих державних утворень «по силі своєї активності у внутрішній і зовнішній політиці доволі швидко ... від простого трансформувався у більш складну складову», з якої виникнуть ранні держави [13, с.402]. У цих державних утвореннях щодо «гуманізму» поза межами своїх кордонів також дотримувались рамок чіткої раціональності. Для цього типу держав цінністю були людські ресурси, як власної держави, так і «чужої» (завойованої /

підкореної).

Крім цього, важливий фактор, що вплинув на розвиток етичних утворень на рівні міждержавного спілкування, стало виникнення перших уявлень щодо цілісності світу. Так, для ряду істориків, які досліджували форми які інтенсифікували контакти між давніми містами-державами, називають ці феномени як «архаїчна глобалізація» і вказують на виникнення «транс-політичної» форми взаємодії. Завдяки ряду факторів архаїчну глобалізацію охоплюють першою чергою період «грецького світу». Поділ грецької спільноти на декілька невеликих міст-держав призводить до того, що виникає дипломатична звичаєва культура «грецький світ». У V-IV ст. до н.е. так званий грецький світ існує як дипломатичний зв'язок в усталених формах [22, с.93].

Єдність у мові часто допомагає зміцнювати уявлення щодо приналежності до єдиного світу. Для громадян з одного з грецьких полісів в полісній системі мала можливість для користування певного набору прав, під час перебування в іншому полісі. Таким чином, для найбільше розвинених форм «включити» чужинця до власного «гуманітарного» (компенсаторного) практикуму виникали через процес, який можливо характеризувати у якості певної архаїчної (прото) глобалізації. До рівновеликих факторів, відносять появу в грецькій цивілізації аналітичної форми мислення, яка створює нові уявлення щодо людини, її відповідальності та ролі щодо політичного життя у соціумі. У сенсі єдності і різноманітності у грецькій полісній системі при всій своїй унікальності це не могли не означати встановлення статусу «вічний мир» між полісами. Проте, те, що існує елліністична спільність протягом довгого часу різко «зменшило руйнівну силу полісних воєн» [21, с.84]. Війна не могла не зачепити тих, хто не бере участі у військових діях. Поряд із цим, доволі добре відомо, про те, що «греки усвідомлюють рамки своєї етнічної ідентичності за допомогою протиставлення себе як не греків - варварів» [22, с.45]. З цього має впливати, що уявлення щодо людини і її

свободи, які народжуються у рамках давньогрецької цивілізації, поширюються далеко не на усіх громадян. Всередині у полісі гуманність відносилась тільки щодо вільного громадянина; а щодо системи зовнішніх зв'язків – то відносно тих, хто має належність до світу еллінів. Довгого часу греки звикли розглядати інших людей як «варварів», хоча, колоніальність та експансивність привели до певного пом'якшення у цих поглядах. Обов'язкова гостинність по відношенню до мирного чужинця і принципи імунітету для послів загалом були дотримані греками щодо стосунків з іншими народами, як, до прикладу, з персами.

За всієї впевненості можна сказати, щодо того, що до занепаду і колапсу цілісного світу, яку представляв собою «грецький світ», привела деградація або повне знищення механізму підтримки у соціальності, нівелювання поняття людяність в його рамках. Захід у грецькій полісній системі (IV-II ст. до н.е.) супроводжували втрата ефективності «старовинного, століттями виробленого інституту, що врегульовував конфлікт» [43, с.293]. У поступовому підкоренні грецьких полісів під владою Римлян активізується участь в актах жорстокості, чи нелюдськості. «Гуманітарні та етичні» елементи зводяться до мінімуму і щодо системи міжнародних відносин у періоді коли йде перехід від грецької полісної системи до конституювання римського світового порядку.

На відмінність від грецької системи, в античному Римі втілено зовсім інші способи в організації та політичній владі та на рівні відносин щодо зовнішнього світу. Адже римляни створювали не рівень системи відносин між автономними, що мають рівний один одному по статус одиницями, а рівень глобального (в масштабах імперії) світового порядку, що підтримують не тільки за допомоги військової сили, а й правом. Суверенітет щодо підкорених народів Риму встановлювався за допомоги таких гуманітарних акцій, як обдаровування. Тут, для багатьох римських полководців було важливо здивувати всіх «зразком безприкладної великодушності і

демонстрації надбання та багатства скореному населенню від нової влади» [50, с.43]. Так власне у Римі було глибоко укорінено звичай безкоштовно роздавати їжу під час свята. Так елітні верстви підтримували легітимність власної влади в очах населення. Римському світовому порядку стало як значний крок вперед зі сторони правових принципів захисту людського життя. Особливу роль тут мав принцип права народів (*ius gentium*), який справив вплив щодо розвитку міжнародного права загалом. Право народів складалося з запозичення Римом нормативів, що стосуються принципів «оголосити війну, поводитись з військовополоненими, інститут рабства, мирні договори, перемир'я і імунітет послів» [38, с.33]. Поступово отримувала розвиток і ідея природного права, яке є загальним для всього людства.

У Римі реалізували ідею однополюсності світу, порядку який підтримується за допомогою права. Виникає й ідея необхідності підтримувати, відновлення соціальності, не допустити її деградацію в масштабах більших, ніж в одному державному утворенні, яка проявлялася для «грецького світу», античного Риму. Враховуючи римську модель з організації глобального світу, для дипломатії Риму відносно підкорених народів можна рамка осмислення як функції суверенної влади, яка на постійній основі включає / виключає індивідів або їх групу з уявними кордонами політичної спільноти. Бути включеним до меж політичної спільноти означає бути включеним до сфери дії різного механізму компенсації і підтримки. Навпаки, якщо виключили з політичної спільноти, що можливо в разі коли ти повстав проти влади Риму, то це дає певні «ліцензії» проявити нелюдську жорстокість.

Як вже зазначали, етичність норм і практик щодо міжнародної сфери не дає надії розвиватися по висхідній. Навпаки, по мірі, коли посилюються хаотичні і деструктивні начала і занепадає цілісність світу, руйнується світовий порядок, гуманізм згортається, і можливо тривалість у періоді

перейти у нову «нормальність», перш ніж їх будуть відтворювати на іншій ідейній засаді. Розпад Римської імперії супроводився та народив нові прояви жорсткості та дикунства. З вогнищ цивілізації (у рамках Східної Римської імперії іде поступове формування феодальних держав в Західній Європі). Однак цих процесів ще було недостатньо, щоб виникали нові, з постійністю діючі механізми і інструменти в гуманітарній дипломатії, які б могли пом'якшити антигуманістичність в тенденціях міжнародних відносин. Потрібно було, щоб пройшов час, щоб виникли умови розвитку нової форми взаємозалежностей на новій об'єднуючій ідейно-етичній платформі, що виникає і міцніє на основах християнського віровчення. У дійсності, ролі для Католицької церкви у період раннього середньовіччя для міжнародного співтовариства важко переоцінити. Для раннього «середньовіччя « Церкву ... наділяють виключними функціями як гаранта, що дотримується міжнародних договорів»[46, с.43]. У період Середньовіччя іде розвиток норм гуманності щодо поводження з військовополоненими і мирними представниками населенням у бойових діях. Період хрестових походів, які об'єднували Європу як протипаги мусульманського світу, дав нові імпульси розвивати «закони і звичаї війни». Виконання закону війни дотримався і Саладін в 1100-х рр. [27, с.34]. Для розвитку торговельних зв'язків значний внесок мало певні внески щоб підвищити безпеку транснаціонального контакту в середньовічній Європі. Так, «для основної частини договірних положень країн, які перебувають на щаблі перетину торговельних шляхів або в достатньо вигідному економічному становищі, могли домовитись щодо взаємного ненападу і забезпечити безпеку купців за кордоном» [18, с.67]. Першою чергою щодо християнських купців на Близькому Сході, а арабських - в рамках Європи.

У період середніх віків більшою мірою були зміцнені принципи із захисту жінок, дітей на час бойових дій. Тоді до церков і монастирів можна було звернутися по притулок. Тут важлива роль християнських чернечих

орденів, що стали як основні гуманітарні «організації» в той період. Всі з можливих механізмів підтримки, щоб відновити людяність були зосереджені у Церкві. Вона мала особливі уявлення щодо людини, згідно яких кінцева мета життя трансцендентний порятунок, а не вага земного благополуччя. Щодо тілесних страждань, то це було неприйнятним явищем, і ставило вимогу негайно гуманітарно реагувати. Це частина гуманності, яка допускались і іноді осмислювалась як фактор, що сприяє порятунку душі. Такі, абсолютно відмінні від сучасних концепцій, бачення людини зумовлювало існування в середньовічних міждержавних відносинах багатьох складних рис, які з сучасної точки зору є антигуманними. До прикладу, не було заборонено і неприйнятну практику з милітаризації дітей. Навпаки, ці процеси вітали, з чого варто зробити висновки на прикладах таких явищ, як, наприклад, Хрестовий похід дітей (1212 рік).

Середовище середньовічного християнського світового порядку було ієрархічним, тут було характерним доволі значна специфічність в організації політичного простору. Це і «град земний» (т. усі сукупності у політичних і суспільних відносинах). Він сприймався лише як недосконале відображення «граду Божого», через який Церква здійснювала управління у «земних справах». Очевидним є те, що такий тип організації політичного простору досить далекий від сучасної практики. Так само, варто «дешифрувати», для більшої зрозумілості, систему етичних поглядів і гуманітарної дипломатичної практики того періоду.

Середньовічні приклади показують, що гуманітарну діяльність на міждержавному рівні, її суб'єктів і адресатів визначають через домінування в конкретний період часу посередництвом системи етичних поглядів і уявлень щодо людини. Те, що для однієї епохи можливо має вигляд гуманності, в іншу, навпаки, вважають як «негативний досвід». Тобто, для «гуманізму», гуманітарність діяльності і дипломатії важливе сприйняття як рухливих категорій, які не тільки компенсуються витратами з адаптування до нових

реалій, а й можуть служити легітимації владних відносин і змінюватися разом з ними.

Від виникнення ранньої держави як утворення змінюються і системи внутрішніх суспільних відносин. По відношенню до правлячих еліт підконтрольне до них населення може стати як цінний ресурс розвитку. Його бажають збільшити разом з розширенням території та експансією. Для підкорених народів втрачається свобода, але їх включають до кордонів розширених політичних спільнот. Разом з мирним (мають на увазі інтенсифікацію торговельних зв'язків) і військовими формами експансії та взаємопроникнення різноманітних культур розвивають уявлення щодо цілісності світу і необхідності підтримувати в ньому порядку, соціальних норм. Але такі уявлення, що засновуються на формальному пом'якшенні у міждержавній конкуренції самі по собі не зможуть забезпечувати «вічність миру» для міжнародної системи, тому під час кризи можуть «вихолощитись» зміст мирних угод та звестись на «нівець» попередні угоди. Ті ж, що приходять їм на заміну, зазвичай, можуть базуватись вже на інших підходах етики і нормативізму.

Як цілісність, варто говорити про кілька з факторів, що визначають «вигляд» гуманітарної дипломатії для кожного періоду в часі. По-перше, якщо більше стійкими є сформовані типи в організаціях міжнародних відносин, то більш розвинені форми у міжнародному гуманітарному співробітництві; по-друге, визначальними є ступені в процесах інтернаціоналізованих міжнародних контактах, завдяки чому, кордони для політичних спільнот можуть розширитись і починають включатись також і ті фактори, які до них фактично не належить; зрештою, вплив щодо практики гуманітарної спрямованості мають домінуючі для певного моменту часу етичність та нормативність систем. Саме вони можуть суттєво впливати на підходи що вирішують гуманітарні проблеми (правового характеру або

заснованих на етичності, діяльності, співчуттях та ін.).

1.3.

Період європейського ренесансу (XIV - XVI ст.) був часом коли «перекинули місток» від Середньовіччя до Нового часу (XVII-XIX ст.) та було перегорнуто, комплекс з бази політичної, економічної і соціальної складових у суспільних відносинах, а також змінено уявлення про світ, що є характерними і на сьогоднішній день. Тут йдеться про зміст таких понять, як «раціональність», «секулярна традиція», «національна державність» і система міждержавних відносин, які засновуються на принципі поваги до суверенітету і невтручання до внутрішніх справ держави. Як і для будь-якого періоду відмовитись від старого, його зламати і рухатись до нового, час Ренесансу, що вже зародився та Нового часу, що вже наставав, були характерні нові потрясіння, новий «нелюдський досвід» [29, с.200] та відсутні дієві механізми що їх пом'якшують, компенсують у внутрішній і зовнішній політиці.

Процес, коли зародились і розквітла гуманістична думка означав початок занепаду і відмови від середньовічних поглядів щодо людини і її місця у світі. Зміст гуманістичних ідей було підготовлено на ґрунті Реформації, до одних з основної ідеї якої відносять тезу про єдиний шлях з порятунку людини. Цей шлях проходять через власні зусилля людини виконання добрих справ, без допомоги і під керівництвом Церкви. Але, як і у будь-якому розриві з традицією іде складний і тривалий процес, з характерними «відступами». Відтак і Ренесанс, і Реформація мали викликати природну для консерватизму реакцію (Контрреформацію). Тут посилювалась політизація у релігійному дискурсі, після якої, розпочали Тридцятирічну війну, до значущих факторів якої відносились сектантські

насильства (між католиками і протестантами), що супроводилось злочинами супроти мирного населення та вело до його масової загибелі. Тривалість руху до проходило як результат перебудови на всьому комплексі у політичних і соціальних відносинах, та, відповідно, неминучістю у проявах антигуманності де були відсутніми дієві механізми її компенсації.

Період ренесансної гуманістичної думки привів до того, що було викорінено легітимізацію, яка існувала в час середніх віків та тодішніх механізмів з підтримкою соціальності. Відповідно, щоби виникли нові форми гуманітарної дії завжди потрібен час. Потрібно було знайти нових акторів, які будуть готовими просувати нові принципи у гуманітарних практиках. Було потрібно пройти практику, що закріпила цей досвід, його поширити і вкорінити у свідомість політичних еліт. Відтак, період коли розквітли гуманістичні ідеї ніяк не збігався з часом розквіту гуманітарної дипломатії і гуманізму для зовнішньої політики. Навпаки, у Ренесансі відбувся початок нових форм уразливості для людей і суспільства.

Час ренесансного гуманізму закріплює уявлення щодо людини і її свободи як про вищу цінність. Історики культури це оцінюють як одне з основних досягнень гуманістичної думки, яка мала затвердити «цінність відмінності», або ідею «оригінального і суверенного індивіда» [39, с.40]. Цікавим є, на думку дослідників ренесансної культури твердження, що: Відродження позбавило сенсу можливість «розглядати на біологічному рівні», як сенс тільки «особливе» [31, с.98]. Такі підходи відносно людської індивідуальності для політичної сфери полягали у можливості вивести на перший план фігуру «суверена» як єдину особистість для всього керованого ним співтовариства, і яка б повною мірою була володарем та була визнана всіма. Власне життя для «суверена» / «государя» наповнювалась політичним змістом. Життя усіх підлеглих як населення такої ваги не мало, оскільки вони є об'єктом його владних рішень.

Політика потроху стає секуляризованою сферою, яку підпорядковують

раціональному розрахунку. Більшість з політичних процесів зазнавали жорсткої раціоналізації. Оскільки був поступовий розвиток для сучасної форми у політичній владі і міжнародних відносинах. Поступово змінювалось і ставлення до особливостей політичного простору. У середньовічному християнському універсалізмі було поступлено місце для нових форм територіальної та просторової експансії. Ті, що створились, європейські національні держави освоїли ресурси в Африці (у першу чергу людські, перетворивши корінних жителів континенту на рабів). Подібні речі відбувались і у відкритій Америці маючи за мету збагатитись і прискорити власний розвиток.

Трансатлантичні можливості для подорожей XV ст. змогли покласти початок трансформаціям у сфері економіки, культури чи політики, що призводило до того, що виник «глобальний» світ, коли відкрились всі континенти. Основний зміст у політичній глобалізації того періоду, коли йшов процес, що встановлював національний контроль над новими територіями. У територіальному (а не просторовому) аспекті рання сучасна глобалізація найбільш явно була вираженою в Тордесільяському договорі між королями Іспанії і Португалії щодо поділу світу, який укладився в 1494 р. [32, с.70]. На периферії (у нових відкритих територіях), де використовувалась рабська праця, і де було включено до капіталістичних відносин, проте там жителі знаходились поза рамок європейських у національній політичній спільноті. І для свого, і чужого населення, в принципі, було сприйняття як ресурсу, що можна витратити і поновлювати, та який дає державі конкурентну перевагу в порівнянні з її сусідами. «Людей варто або пестити, або знищити», - таких порад давав для «володаря» Н. Макіавеллі. Проявляти «гуманізм» для державного рівня відносно «чужого» населення постає як спосіб закріпити владу на нових, завойованих або тільки відкритих територіях. Відтак єдиний спосіб стримувати антигуманну зовнішню політику у період Ренесансу та раннього Нового часу було реалізувати принцип «балансу сили».

Засади гуманізму у нових виглядах, засновувався на індивідуалізмі у світогляді, і знаходив вираження у принципах невтручання до внутрішніх справ у інших державах. Факт вестфальського миру 1648 р. означав, що підтримати мир і соціальну стабільність у європейській міжнародній системі можливо не посередництвом християнської спільноти всіх складів її народів. Тут було навпаки, результатом, що закріплював за світською владою у повній мірі відповідальність щодо благополуччя підконтрольної території і населення.

Ідею загального світу і ієрархічності організації у міжнародних відносинах, частково реалізувалось у середньовічному світовому устрої, який перейшов до розряду утопій [49, с.113]. Прогресом в рамках ідейної сфери було необхідністю, але не недостатньою передумовою щоб виникли сучасні, світські підходи до гуманітарної дипломатії. Вони почали розвиток від того моменту, коли процеси емансипації, які усвідомлювали власну правомочність торкнулися більш широких верств населення. Але зрештою це відбувалося посередництвом зміцнення буржуазії як класу у Європі у середині XVII ст. Паралельно з нею ішов розвиток і громадянського суспільства як сфери автономності щодо втручання держави до його асоціацій. Цивільність у рамках активізму став як значущий фактор для розвитку гуманітарної ініціативи у зовнішній політиці для європейських держав кінця XVIII ст. - початку XIX ст.

1.4.

У Віденській системі міжнародних відносин було сформовано нову модель світопорядку у рамках Віденського конгресу 1814-1815 рр. [33, с.114]. У віденських «положеннях» було спрямовано у першу чергу для підтримки миру в Європі, і в прямому сенсі вони не були глобальними. Факт

зосередженості міжнародної уваги на проблемах Європи мав означати, що для інших регіонів, наприклад, Тропічної Африки, у європейського світу значущість уваги була доволі периферійна і нерівна йому за значенням у політичному просторі. Якщо схилитись до твердження, що у рамках загальнолюдських цінностей, міжнародний рівень мав зберегти зовнішні по відношенню до Віденської системи світові політичні простори підтверджували незжиті проблеми по дегуманізації «інших», що супроводжує зовнішньополітичний рівень історії людства протягом тисячоліть [46, с.55]. Однак, до проблем у взаємодії європейців та зовнішнього світу та у відношеннях до “неєвропейського” простору і його народів, в перший раз стали предметом у міжнародній увазі на Віденському конгресі. Таким чином, на міжнародному рівні вперше стала публічною проблема работоргівлі [37, с.77].

Сам факт появи питання гуманітарної складової у міжнародній повістці було частиною закономірного наслідку у загальній структурній зміні суспільного життя, що пов'язано з розвитком капіталістичного типу відносин в Європі на початку XIX ст. Для цього періоду характерно зародження масової партійної політики, іде розвиток масової преси. Перші з виборів уряду мали зацікавленість у тому, щоби знизити невдоволення і зменшити тиск громадської думки у певних країнах. Прискорені транспортні і комунікаційні технології зробили для різних частин світу більшу пов'язаність одного з одним, і підвищили їх взаємозалежність. Різність міжнародних відносин і дипломатичних конгресів стали предметом для висвітлення в пресі. Дипломатію перетворюють у публічну сферу діяльності. Набирають оберти діяльність неурядових рухів. На період, коли проводять Віденський конгрес в Нью-Йорку було засновано і почало діяти перше «Суспільство за мир» ('Peace Society') [28 с. 110].

Проведення військових дій де приймають участь численні війська, до середини XIX ст. стає предметом для того, щоб широко висвітлити в пресі,

для якої особливої уваги та турботи мала проблема тяжкого становища у поранених. Іде розвиток різних неурядових ініціатив щодо надання гуманітарного виду допомоги. У кримській війні (1853-1856 рр.), постав чинник, що визначав появу для міжнародного порядку денному питань щодо охорони здоров'я [39, с.66]. Першим міжнародними санітарними конференціями були ті, що відбулися в 1850-х рр., а потім вони стали регулярними. В Олександрії заснували Східно-Середземноморський регіональний офіс Всесвітньої організації з охорони здоров'я.

Удосконалені військові технології збільшили людські втрати у кожному збройному конфлікті XIX століття. Жорсткий характер воєн викликало турбування у громадянського суспільства в європейських країнах. У цих факторах було закладено основи для розвитку багатосторонніх типів гуманітарної дипломатії на той час. Найбільшим з значущих з її інституційних підсумків дотепер залишається створення Міжнародного комітету Червоного Хреста в 1863 р. [40, с.94]. Пізніше, 22 серпня 1864 року було прийнято Конвенцію щоб полегшити долю поранених в арміях на полі бою. Від моменту, коли підписали Женевську конвенцію термін «гуманітарний» увійшов до міжнародно-правового і дипломатичного лексикону.

Майже вся друга половина XIX ст. давала поштовх для розвитку різних пацифістських об'єднань, заснованих ще в першій половині XIX ст. і продовжували створюватися нові. Поза меж Європи, у рамках неєвропейських регіонів світу основну частину гуманітарної діяльності здійснювали європейські та північноамериканські місіонери, то були (католики і протестанти) і їх організації. У той же час, європейських місіонерів стали як інтегральна частина у колоніальних проектах європейських держав, мають на увазі (Великобританію, Францію, Голландію, Бельгію, пізніше - Німеччину) [42, с.59].

Так, XIX ст. стало показником періоду, коли розквітли християнські

місіонерські дії в Тропічній Африці. До раціональних мотивів, що надавали медичні послуги для корінного населення відносили необхідність захистити колоніальну робочу силу від хвороб. Колоніальна практика в Тропічній Африці були об'єднані для реалізації державної, світської і релігійної версії діяльнісного гуманізму.

Колоніальна практика, в принципі, вплинула на розвиток гуманітарних складових зовнішньої політики в ряді європейських держав. Тому, друга половина XIX ст. для європейських колоній в Азії є процесом інституціоналізації у благодійних практиках. Однак у самих підходах і принципах, які лежали в основі реакцій колоніальної влади на кризу, яка носила перш за все продовольчий характер, тому піддавались жорсткій критиці через антигуманність характеру. Вся друга половина XIX ст. - початку XX ст. для Британської Індії, коли мільйонам людей дозволили стати жертвами голоду (голод 1876-1878 рр. ; голод 1896-1901 рр.). Щодо гуманітарної реакції, то на британську колоніальну владу вплинули теорії Т.Р. Мальтуса і А. Сміта. Відповідно з цими поглядами, колоніальні адміністрації були схильні оцінювати голод як частину «необхідного зла» [45, с.40]. До загального імперативу «гуманітарної» реакції британською колоніальною владою було скорочено витрати і обмежені масштаби у своїй відповідальності. Допомогу фокусували на визначення «здобутків» бідних [51, с.80]. Відповідю на голод 1876-78 рр. було заснування «робочих будинків», де заохочувалась дисципліна і моральна прихильність праці. Згідно з шкалою голоду (Famine Codes) у кількісних показниках визначити голод і спосіб його виміряти, мали і містили відповідні керівництва відносно того, як запобігти і реагувати на нього. До кола тих, хто може одержувати допомогу включали тільки тих, кого вважали «дійсно нужденним» і з моральної точки зору заслуговував цієї допомоги. Але оскільки в створюваній британцями системності у допомозі під час голоду, не враховували багато факторів, з яких: зuboжіле селянство і скорочені

поставки продовольства, відтак ця система виявилася неефективною. Відтак британцям не вдалося запобігти зменшенні смертності під час голоду у 1896-1901 рр. [27, с.15]. У той же час, принципи, які поклали в основу індійської шкали голоду, мали вплив на практику яка надавала допомогу для інших частин британської імперії, включно з Суданом, і залишаються як діючий інструмент щоб надати допомогу в британських колоніях ще кілька десятиліть.

Для розвитку сфери міжнародного гуманітарного співробітництва для самої Європи останньої третини XIX ст. в основному була прийнята форма дипломатичної конференції, конгресу світового рівня, де розробляли нові документи для сфери діяльності у міжнародному гуманітарному праві. Рух, який розпочав Червоний Хрест / Червоний Півмісяць став одним з основних форумів для мережевої багатосторонньої гуманітарної дипломатії. Ці організації забезпечували можливість виконати Женевську конвенцію під час Франко-Пруської війни (1870-71 рр.) та інших конфліктів у кінці XIX-го сторіччя [48 с.202]. На середину 1880-х рр. регулювати практику, коли надавали міжнародну допомогу та робили це через кодифікацію за допомогою закону та екстрених комунікацій, посередництвом яких був контроль над хворобами або щодо судових питань, що зазнали лиха. У 1887 р. було засновано неурядову організацію Швидка допомога Святого Іоанна, яка стає ще одним з практичних плодів, що допомогли розквітнути гуманітарним ідеям у XIX столітті. Одночасно, для багатьох ініціатив в останню третину XIX ст. виник тренд локальності або національності. Вони зосереджувались на процесі лікування громадян у своїх власних країнах, навіть за умови, коли допомогу надають за кордоном. У цьому вони не були схожими з рухом Червоного Хреста / Червоного Півмісяця. Червоний Хрест мав надавати допомогу для всіх поранених, незалежно від їх національної приналежності, і отже виступає за установлення певного типу міжнародної правової угоди, яка би створила рамки для умов дій для інтересів громадян в

інших країнах, як і для своїх співгромадян.

Для розвитку у гуманітарній складовій у рамках міжнародних відносин вплинули і фактори на системному рівні. Так, процес, коли об'єдналась Німеччина 1871 р. справив визначальний вплив та призвів до дестабілізації у системі «європейського концерту», що викликало посилення конфліктності на периферіях міжнародної системи і зажадало потребу гуманітарної реакції. У «Битві за Африку», яку супроводжували численні повстаннями серед африканських племен і війни. Тепер перед співробітниками Міжнародного комітету Червоного Хреста постала потреба допомагати пораненим у третій Англо-Ашантійській війні (1873-74 рр.) і другій Англо-Бурській війні (1899-1902 р.). При цьому на постійній основі роботу Міжнародний комітет Червоного Хреста в Африці розпочав тільки після Першої світової війни.

Одночасно, у підходах що забезпечували безпеку для релігійних і етнічних меншин в Османській імперії відбулись значні зміни. Насправді, в Османській імперії знайшли в об'єднаній Німеччині важіль «контрбалансу», що не дозволив державам «європейського концерту» провести узгоджені політичні дії, щоб захистити меншини, що проживають на її території [49, с.111]. Як показує у своєму глибокому дослідженні, яке присвячене Геноциду вірмен, Ю. Барсегов, межа протирічь всередині регіону була розширена за рахунок Німеччини і її можливості в «європейському концерті» звели на "нівець" можливості забезпечити гуманітарну безпеку в Османській імперії [30, с.143]. Він писав: «У випадку, коли з ініціативою щоб постановити питання забезпечити безпеку вірменському населенню турецької Вірменії виступала Росія, Великобританія виступала проти; коли це пропонувала Великобританія – із запереченням виходила Росія. Якщо Великобританія і Росія виступали разом – протидію робила Німеччина, щоб набрати політичний капітал та залучити Туреччину до Першої світової війни» [51, с.29].

У той же час зростали деструктивні початки в міжнародній системі і

посилювались ризики у гуманітарній безпеці, де намітились тенденції глобалізації, які торкнулась і гуманітарної сфери. Мережева система серед національного рівня товариств Червоного Хреста / Червоного Півмісяця швидко поширилась за межами Європи. У 1887 р. заснували Японське товариство Червоного Хреста. 19 квітня 1898 року засновали Єгипетське товариство Червоного Півмісяця. До його мандату мало ввійти право надати допомогу єгипетським пораненим Суданської кампанії і їх сім'ям. У офіційних повідомленнях щодо створення Єгипетського товариства Червоного Півмісяця цю ініціативу характеризували у якості «благодійного проекту» і гуманітарного акту [14, с.109].

Паралельно до експансії колоніальні держави в віддалених куточках світу коли було залучено Японію та інші неєвропейські держави в міжнародних відносинах у кінці XIX століття виникли планетарні міжнародні системи, яка були створили необхідні умови щоб розвивати дипломатію на рівень світового масштабу. Для азійських товариств були застосовані такі поняття як суверенітет, сфера впливу, європейські дипломатичні норми, традиції і практики.

Болючий процес коли вводили до міжнародної системи імперський Китай [25 с.240], який був ослаблений і ставав, приблизно на XIX-XX ст. як арена для гуманітарної діяльності західних (європейської і північноамериканської) діяльності місіонерів. У місіях могли надати безкоштовне продовольство, забезпечити можливість притулку і медичного обслуговування. Найбільш відомими були християнські організації («Християнська асоціація молодих людей») які з'явилися в Китаї в 1870-х рр. Один із значущих кроків до шляху «включити» Китай до системи міжнародної гуманітарної дипломатії була діяльність установи Міжнародний комітет Червоного Хреста в Шанхаї в 1904 р. Коли постав попередник для Китайського національного товариства Червоний Хрест, вже Міжнародний Червоний Хрест у Шанхаї засновала група китайських лідерів у діловому і

політичному світі. Мета цих товариств була надати допомогу для китайського цивільного населення Маньчжурії, яке опинилось як заручники бойових дій у російсько-японській війні. Коли офіційно визнали Міжнародний комітет Червоного Хреста у 1912 р., то Китайський Червоний Хрест зробив внески щоб здійснити зарубіжну гуманітарну допомогу, роблячи значні пожертви до фондів Міжнародного комітету Червоного Хреста на час стихійного лиха, включно з підтримкою жертв землетрусів у Сан-Франциско в 1906 р. і в Кагосімі у 1914 р.

На той час, для гуманітарних потреб, породжених у Першій світовій війні, були повною мірою непередбаченими. Міжнародний комітет Червоного Хреста (МКЧХ), маючи у розпорядженні дуже малі людські ресурси, надав допомогу для військовополонених, здійснив зв'язки між ними та їх родинами, клопотався щодо репатріації важко поранених і хворих солдат, міг сприяти щоб возз'єднати сім'ї і полегшити роботу національного товариства Червоного Хреста / Червоного Півмісяця. У Першу світову війну МКЧХ ставав фактично контролюючим органом, щоб дотримуватись Женевської конвенції, що потім увійшло до його мандату. МКЧХ співпрацює з католицькими та протестантськими церквами, а також з представниками єврейських та мусульманських громад. Товариство Червоного Хреста для скандинавів Європи надали допомогу для таборів військовополонених, та підтримали процес репатріації військовополонених з Росії по закінченні Першої світової війни.

Для гуманітарних наслідків у Першій світовій війні результати були важкі: уперше застосували хімічну зброю, чисельно поранені і військовополонені перевершили своїм масштабом усі результати конфліктів минулого. Вперше усвідомили на міжнародному рівні породжені під час війни проблему біженців.

У цей період виникає низка важливих елементів для сучасних моделей у багатосторонній гуманітарній дипломатії. По-перше, починають

утверджувати світські підходи щоб вирішити гуманітарні проблемами. По-друге, значну роль на міжнародному рівні грають пул неурядових гуманітарних ініціатив. Але їх доречно оцінити через взаємозв'язок із зовнішньою політикою держави де вони виникли. До прикладу, у місіонерських товариствах, в того періоду ще не повною мірою поступали своєю «пальму першості» в гуманітарному середовищі світських НПО. До речі вони були як частина колоніального проекту європейських держав. У результаті цієї діяльності у процесі соціалізації місцевих жителів, їм прищеплювались європейські норми і цінності, що полегшило завдання щодо управління на залежних територіях, що підвищило рівень покірності населення.

У цьому контексті варто відзначити, що перед Першою світовою війною, коли у «європейському концерні» фактично вже не було функції на підтримку стабільності міжнародної системи. Тут ставали помітними речі з ознаками зниження елементів у гуманітарній складовій міжнародного життя. Наприклад, у дипломатичних методах, що забезпечували безпеку для релігійних меншин Османської імперії фактично констатувало втрату своєї ефективності. Для міжнародного гуманітарного співробітництва існував факт не можливості запобігати новій формі загальносистемних потрясінь, оскільки це був лише механізм щоб пом'якшити їх наслідки, з розумінням достатньо обмежених можливостей щодо своїх масштабів та ефективності.

1.5.

Для гуманітарних потреб у ранніх післявоєнних роках були важкі часи, що було зрозуміло як прямий наслідок Першої світової війни. З особливою гостротою стояло питання про продовольчу безпеку, способи запобігти епідеміям. Європа вперше отримала проблему з масовим напливом біженців. Їх основними постачальниками були імперії що руйнувались: Російська та

Османська. Тому проблематика з біженцями, паралельно до інших гуманітарних питань, постає як предмет для міжнародного дипломатичного врегулювання.

Дорогу для першої низки у міжвоєнних гуманітарних реформах прокладалось у документах Версальського договору 1919 р, який став підсумком Першої світової війни. У договорі було засновано першу постійно діючу міжнародну міжурядову організацію (Ліга націй). До компетенції цієї організації входила проблематика з підтримки миру і запобігання війни. Створили колективну систему безпеки, в рамках якої розглядали питання з роззброєння і мирних способів врегулювання суперечок. Паралельно із цим, до повноважень Ліги націй входили і більш приватні питання гуманітарних блоків. У статуті Ліги націй і пов'язаних з ними договорах охоплювались теми, щодо умов праці, поводження щодо місцевого населенням на територіях колоній, захищеність меншин, переміщених осіб та біженців. До одного з найбільш важливих нововведень стала можливість створити в рамках Ліги пост Верховний комісар у справах біженців. Першим на цій посаді став Ф. Нансен. На початку мандат Ф. Нансена обмежувався проблемою російських біженців, а проблемами керованого ним секретаріату з координації дії для національного органу влади, та гарантувати інформаційне забезпечення дій щоб надати допомогу біженцям. Але згодом у сфера компетенцій у секретаріаті розширилась, і нансівський паспорт стає визнаним офіційним документом, що посвідчить особу її власника. У Секретаріаті Верховного комісара зі справ біженців співпрацювали з приватними спонсорами благодійництва і різноманітними добровільними організаціями. Відбувся перехід від мережевої моделі щодо координації діяльності для гуманітарних акторів щодо безпосередньої операції щодо можливості надати допомогу. На рівні Верховного комісара відбувалась координація допомоги тим, хто зміг вижити наприклад після геноциду вірмен, зокрема відбувалось сприяння навчатись та працевлаштовуватись.

Створивши Ліги націй було дано нові імпульси щоб розвивати установи охорони інститутів міжнародного рівня [40, с.99]. Міжнародну координацію з інституціоналізації явища гуманітарна практика продовжувалось після створення Ліги товариств Червоного Хреста у 1919 р. [1, с.122].

Саме для цього періоду в європейській державі засновувались ряд неурядових організацій гуманітарного спрямування, які для даного часу є частина як «м'який вплив» у потенціалі певних країн. Так, у 1919 р. Е. Джебб з Великобританії відзвітувала про створення першого транснаціонального гуманітарного НВО – це було «Фондом порятунку дітей». Е. Джебб вважала що життя кожної з дітей – є безцінним даром, і для всіх дітей, включно з дітьми бувших ворогів, мають права щоб їм допомогли. Наступними роками відділення цього Фонду поширюються до країн у континентальній Європі.

За час 1920-х рр. продовжуються тенденції інституціоналізувати гуманітарні норми на міжнародному рівні. Так, 6 лютого 1922 року було підписано Вашингтонський договір, який обмежив можливість використати підводні човни і отруйні гази у військових діях. Він, однак, не вступив у силу. Йшов процес створення і нових міжнародних неурядових організацій. Тоді ж у 1922 р. Комуністичний інтернаціонал засновує Міжнародну організацію допомоги робітникам. Посередництвом її направляли пожертви для комуністичних партій і інших організацій союзників СРСР. Після цього Міжнародна організація допомоги робочим в 1923 році стало моделлю щоб створити Міжнародну організацію допомоги борцям революції. У діяльності НУО був вплив і на нормотворчі процеси. Так, у Міжнародному союзі з порятунку дітей де керувала Е. Джебб розробили Декларацію про права дитини, прийняту Лігою націй в 1924 р. Йшов розвиток і традиційних напрямів у міжнародному гуманітарному праві. У 1925 р. підписали Протокол про заборону використовувати задушливі, отруйні та інші гази, а також бактеріологічні методи ведення війни [4, с.53].

Рівень гуманітарних зусиль цього періоду спрямовувались і за межі

Європи. Усвідомлювати виклики, які мало вирішити населення у колоніях, призводило до формування більшою мірою системних підходів щодо таких питань, як проблема організації охорони здоров'я, та продовольчої безпеки. У регіоні Близького Сходу гуманітарну діяльність підтримували колоніальні адміністрації, і добровільні організації (Вірменський Червоний Хрест, «Врятувати дітей» та ін.). У рамках колоніальної периферії зберігали необхідність і терміново гуманітарно реагувати у зв'язку з виникненням нових форм антиколоніальних конфліктів, як Рифска війна в Марокко (1921-26 рр.).

У той же час, до середини 1930-х рр. проходило згортати масштаб на двосторонній і багатосторонній планці гуманітарної дипломатії. Основний фактор це була проблема Великої депресії 1929 р. яка показала можливість скоротити як ресурс, що виділяли на гуманітарну діяльність, тут показали і політичну волю, необхідну щоб здійснити ефективну гуманітарну політику за кордоном. Для США і Європи процес депресії призвів до тотальної бідності. Не менше значущі негативні фактори це підйом нациських та фашиських рухів, підсилювалось і те, що було поширено почуття просто ворожості та національної ворожості по всій Європі та за її межами. Ліга націй стала нездатною стримати з агресією, що стала поширеною серед держав у Європі. Організація не мала успіху щоб стримати та припинити за допомоги санкцій масове порушення прав людини в Німеччині, яка залишила Лігу в 1933 р.

У другій половині 1930-х рр. характерним було розростання гуманітарних криз в Європі, епіцентр якого створювала нацистська Німеччина. Тут працювала експлуатація гуманітарного дискурсу що має мету агресивно територіально експансувати (розширювати «життєвий простір»). Так, А. Гітлер обґрунтував анексію Судет з гуманітарних мотивів, а саме оперся на необхідність захищати права німців у Судетах [7, с.180]. До кінця 1930-х рр. на міжнародному рівні стояли питання щодо долі єврейських біженців. У Евіанській конференції (6-15 липня 1938 г.), було зібрано

делегатів з 32 країн де були представники з гуманітарних організацій, і ніяких прийнятих вирішень у цій проблемі не принесла. Учасниками конференції було висловлено співчуття до біженців, проте у жодній країні, крім Домініканської Республіки, яка не дала згоди по скасуванню обмежень щодо в'їзду і прийняття нових біженців, бо боялись мати додатковий тягар в умовах складної економічної ситуації [6, с.86]. У цьому прикладі наочно проілюстровано, наскільки жорсткими економічними інтересами і раціональними розрахунками структуровані гуманітарні здобутки для держави, в тому числі і демократичної. У другій половині 1930-х рр. був також складний період для діяльності Червоного Хреста. Хоча МКЧХ успішно проводили перемовини і отримували доступ до цивільних населення, поранених і військовополонених за час громадянської війни в Іспанії (1936-39 рр.), Проте організація виявилася нездатною забезпечити засудження звірств нацистів.

Після того, як Німеччина вийшла з Ліги націй, структурно організація послабилась: з неї почали виходити Італія, Іспанія і Японія. Період другої світової війни став найвагоміше показав неефективність Ліги, хоча залишкова структура якої продовжила діяти доки вона не закінчилась, поки в 1946 р. всі свої обов'язки і активи передала ООН. Незалежно від хаосу і спустошення, після Другої світової війни, дипломатичні зусилля щоби пом'якшити, наскільки це могло бути, наслідки війни, не припинилося. У 1943 р. засновали Адміністрацію Об'єднаних Націй щоби надавати допомогу та реабілітації (The United Nations Relief and Rehabilitation Administration, UNRRA). Її повноваженнями було надати допомогу, та реабілітацію та підтримку у переселенні біженців [16, с.240]. 24 офіси організації з найбільшим у Китаї де штат був у 1.300 чоловік. Обсяги допомоги яку надали були доволі значними.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

Отож, для розвитку багатосторонніх аспектів у гуманітарній дипломатії міжвоєнного періоду, з одного боку, мали характер низки значущих досягнень, до головним тут вважають створення перших постійно діючих міжнародних організацій з достатньо широкою сферою відповідальності (це питання розброєнь, підтримки миру, розвитку міжнародного гуманітарного права, можливості захисту прав національних меншин). Інший бік цього

процесу це його швидкоплинність. З боку розроблення системності у підходів до вивчення гуманітарних складових міжнародних відносин, та аналізу щодо динаміки у сфері міжнародних аспектів гуманітарного співробітництва міжвоєнного періоду представляє особливий інтерес. Цей процес розвивається за висхідною, тільки у разі інституційного та правового основ. Для міжвоєнного періоду на її вершині була Ліга націй, яка мала у міжнародній системі інклюзивний, загальний характер. Якоюсь мірою недосконалий міжвоєнний світовий порядок, його селективність пояснювали враховуючи територіально-просторову перспективу. Вичерпана характеристика можливості територіальної експансії, стали очевидними після закінчення Першої світової війни. Тоді її результати були сприйняті як «несправедливі» і програшні за результатами процесу що «поділив світ» особливо зі сторони Німеччини. Своєю чергою, «просторову політику» націонал-соціалістів презентували як вельми відмінні від вимог у сучасному розумінні політичного простору. Ця позиція жорстко прив'язували до територіальних факторів, що визначили поведінку країни щодо можливості розв'язати агресивну війну. З цих точок зору, міра стійкості світового порядку визначалась і формами що визначають зовнішньополітичне мислення, його категоріальний апарат. Мислення у рамках застарілих категорій посилює однобічність агресії для політики окремих країн, що звужувало межу і ефективність у міжнародній співпраці. Чим більше селекціонуються рамки міжнародного співробітництва, чим більше «виключається» до нього акторів, тим більш крихка і недовговічна була і гуманітарна складова у міжнародному житті.

РОЗДІЛ 2.

У кінці ХХ ст. - незалежно від позитивних змін, що відбувались на міжнародній арені, щодо краху блокових систем, дискредитації тоталітарних форм мислення і світоустрою, майже повсюдно розвивалось формальні демократичні інститути, що ознаменовувало доволі тривожні і насторожуючі тенденції. Глобалізаційні процеси, як неминучі процеси, тягнуть за собою цілий ряд досить трагічних наслідків, які досить чітко описані дослідниками.

Час, коли зростає військово-силовий аспект конфліктності, на глобальних, чи регіональних, етнічних, конфесійних рівнях, потребує негайно осмислити шляхи перекладання щоби вирішити ці протиріччя у мирному руслі, досить на високому рівні тих процесів, що називають толерантністю. Для особливого ракурсу ця проблематика актуалізується в сфері дипломатії, яка як свою природу, покликана вирішити конфлікт мирним шляхом. Це не таке просте питання, як воно здається з першого погляду. Якщо уважно ознайомлюватися зі спеціалізованою літературою щодо цього питання, то виявимо два підходи щодо того звідки походить сучасна дипломатія. Для одних з них (а це більшість, особливо в англосаксонських дослідників) вважається, що постали дипломатичні інститути через тісне пов'язання з розвитком торгівельних і економічних відносин між народів. Для інших, на першому місці є природні прагнення людей, племен, народів, націй уникнення збройних нападів і вирішення питання мирними шляхами. Вирішення питання - значить ведення переговорів - як основного інструмента дипломатії. Переговори, якщо це не форма диктату, завжди передбачає певні рівня толерантності. Як пише Рішельє на сторінках свого «Політичного заповіту» 1638 р. потрібно « без перерви вести переговори, проводити їх відкритій формі, всюди, не робити перерви навіть, якщо вони у негайній формі не призведуть до бажаного результату і нема повної впевненості щодо досягнення результату у майбутньому»[11,с.199].

Без сумніву, відмову від ведення військових дій, має вимагати певний рівень толерантності щодо міждержавного рівня. Повністю очевидно, що факт толерантності має передбачати відмову від монізму у світогляді і передбачає допуск плюралізму цінностей.

Згідно думки відомого дослідника ХХ ст. І. Берліна, сучасні концепції толерантності виникають, як це не парадоксально, завдяки роботам Н. Макіавеллі. Він був не просто письменником чи мислителем у епоху

Відродження, але й професійним дипломатом. Той же Н. Макіавеллі скоріше є відомим основоположником у реальній політиці, і як доволі цинічний і позбавлений забобності теоретик у політиці. Як стверджував І. Берлін, Н. Макіавеллі, як християнин, ніколи не був як пророк в аморальній поведінці серед правителів. Однак для нього важливе обґрунтування своїх ідей відродженням античного, язичницького кодексу моралі. Відтак, Н. Макіавеллі стає одним з провісників плюралізму і відомого релятивізму щодо питань моралі в сфері міжнародних відносин [9, с.13].

Щодо питань відносно толерантності та моральних принципів у політиці знову опинились в центрі уваги після закінчення світової війни. Відомий американський вчений та міжнародний оглядач Г. Моргентау вважає, що для політичного реалізму зовсім не є обов'язковим для ідентифікації моральних сподівань певної нації щодо моральних законів, які керують світом. Подібну позицію з красномовністю ілюстровано твердженням В. Нібура, про те, що реалісти мають діяти у першу чергу в сірій зоні, де співвідносяться етика і політика [13, с.78].

У період краху у системі, економічній та інформаційній глобалізації, на час сплеску «Локалізму», та проходження демократичного процесу, що веде до відомого плюралістичного суверенітету. Тож у подальшій кризі для класичних держав-націй ставить перед сучасними дипломатичними інститутами нові, достатньо складні проблеми. З одного боку, зростає роль для міжнародної організації, і іншого боку ми можемо свідчити про доволі кризові ситуації в ООН, та сформовані досить неоднозначні ставлення до діяльності МВФ, МБРР, СОТ і т.д.

Події ХХ у столітті перетворюють звичайну людину в статус головної дійової особи у людській драмі. Особистість визнають за справжнього носія природнього права, що доволі часто ігнорувалось державами. Особливого значення у цьому зв'язку отримують гуманітарні аспекти у дипломатичній

діяльності. Гуманітарні технології у дипломатії проголошують примат прав людини, виходячи за традиційність рамок про виняткову правосуб'єктність держав. Це потребувало від дипломатичних установ брати на себе значущі зобов'язання у створенні певної міжнародної організації, що здатні виражати загальну волю, що спрямована на встановлення контролю з дотримання основних прав людини. Гуманітарні чинники не є обмеженими у тематиці на багатосторонніх форумах, що спрямовані на захист індивідуума. Мова йдеться про поширені дії у гуманітарній дипломатії на частини, що захищають найбільш вразливі категорії у людському співжитті, що зазнають фізичних і моральних страждань. Зокрема, це відносять до проблем, які стосуються етнічних та релігійних меншин, апатридів, біженців.

Розвиненість гуманітарного аспекту у дипломатії першою чергою пов'язують із зусиллями, що спрямовують щоб порятувати людей від страждань, поневір'яння і нехтування їх людською гідністю. Як вказував французький правник Р.-Ж. Дюпуі, «Прості люди стають першими жертвами військового конфлікту, з нещадною експлуатацією, насильством, тероризмом, а також стихійними лихами, хворобами та епідеміями перетворюючи середовище їх проживання в небезпечне для життя».

Поступовими темпами держави почали усвідомлювати, що окрім владних чинників, крім диктатури суто політичних міркувань, залишають існувати загальнолюдського характеру цінностей, які потрібно захищати. Відтак щодо людського фактору набуває великого значення у дипломатії. Один з першого напрямку у гуманітарній дипломатії зосереджують на зниження рівня щодо військового насильства та жорсткості періоду коли ведуть військові дії. З історії відомо, що еволюцію у багатосторонній дипломатії обумовлюють розвиток гуманітарного права. На таку основу накладали вироблені правові норми, які мають бути забезпечити регулювання правил ведення війни, заборони піратства і работоргівлі.

Трагічність подій у другій світовій війні має стримувати

багатосторонність дипломатії аби виробити нову методологію дослідження питання і прийняття рішень. У статуті ООН у його преамбулі та численних статтях містяться положення про право людини що проголошені як одна з цілей пріоритету організації щодо захисту цих прав. У такому контексті в 1948 році Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Загальну декларацію прав людини. За цим прийняли Конвенцію про політичні права жінок (1953), Декларацію про права дітей (1959), Декларацію про скасування дискримінації жінок (1967). Етапна подія у цих напрямках є Всесвітня конференція з боротьби проти расизму, расової дискримінації, ксенофобії і нетерпимості, під час якої державами членами ООН вдалось виробляти перспективні програми щодо дій, які спрямували щоб утвердити ідеали у національній, етнічній, культурній і мовній рівноправності.

У 1950 р. Радою Європи прийнято Європейську конвенцію щодо захисту права людини і її основних свобод. Щоб провести в життя положення про цю конвенцію створили два органи - Комісію з прав людини та Суд з дотримання прав людини. До завдань цих органів - вирішити спори, які можна вважати такими, що виникають між державами відносно можливості застосувати положення у цій конвенції, а також розглядати скарги громадян щодо дії у своїй державі. Статті цього положення мали революційне значення у рамках міжнародного права. В Раді Європи було вироблено і прийнято Соціальну європейську хартію (1961).

Гуманітарні проблеми виявилися в центрі рішень прийнятих на Гельсінській конференції з безпеки і співробітництва в Європі і їх зафіксували в її Заключний акт. Так, було вироблено міжнародні організації, що представляли високоспеціалізованими інститутами у багатосторонній гуманітарній дипломатії.

У 1993 р. при ООН засновали Управлінням Верховного Комісара з прав людини (OHCHR). Ця організація розробила систему «Hurricane» мали на увазі (комп'ютерні можливості аналізу становища справ в сфері прав

людини). На цей час під цією системою є банк даних щодо стану справ в галузі прав людини. Там містяться списки тематичних конвенцій, документальних матеріалів, що поставляють спостерігачі, звіти про результати щоденної діяльності бюро, звіт про кореспонденцію, матеріали ЗМІ, відомості щодо стану справ для тієї чи іншої країни. Робота бюро обмежена тільки публікацією інформації щодо порушень прав людини, не роблячи при цьому ні звинувачень, ні тиску.

Гуманітарний зміст дипломатії не обмежують захистом людини, тут поширюється діяльність щодо захисту різних груп, які особливо потребують допомоги. Як приклад цього може служити положення щодо охорони етнічної і релігійної складової національних меншин. Конвенція ООН 1948 р. спрямовували те, щоб запобігти геноцид, який характеризували у якості міжнародного злочину, і важливості покарати винних. Геноцид звично визначають як дію, яка має на меті повне або часткове знищення національних, етнічних, расових чи релігійних груп. Особливої уваги почали приділяти проблемам біженців. Ще під патронатом Ліги націй в 1933 р. засновали своєрідне міжнародне посвідчення особи (паспорт Нансена), яке призначалось політичним біженцям з Радянської Росії.

Після закінчення другої світової війни в структурі ООН створюють Міжнародну організацію з проблем біженців. Призначають Верховний комісаріат ООН з проблем біженців. У 1951 р. у рамках Женевської конференції приймають конвенцію про статус біженців, де містяться положення щодо обов'язків держав, які підписали конвенцію. Там було зобов'язання не вдаватись до дискримінації, визнати права біженців щодо їх правового захисту. Конвенцією заборонялось висилати біженців, де виняток були випадки, продиктовані міркуваннями громадського порядку і безпеки.

Гуманітарну дипломатію спрямовували не тільки на питання захисту особистості, або членів певних груп, які можуть мати фізичну або моральну загрозу. Сюди відносили осіб, які сприймалися як невід'ємна частина

суспільства. Гуманітарні чинники стають факторами розвитку соціальності. Тут велику увагу приділяють проблемам з охорони праці та соціальному забезпеченню.

Поставши як соціальний фактор, що розвивається багатостороння дипломатія, гуманітарний фактор підводить роботу міжнародних організацій до проблеми, яка має ставити до порядку денного екологію. Основною спрямованістю може полягати в потребі захистити середовище проживання людини. В екологічних проблем не може бути вирішення за посередництва окремих держав, які можуть вимагати провести спільні дії в активній багатосторонній дипломатії.

Для наукового світу варто широко дискутувати питання, чи це не свідчення наставання епохи суверенітету для окремих особистостей за умов трансформацій у рамках концепцій державних суверенітетів, можливості делегувати суверенні функції до міжнародних організацій, регіональних і інтеграційних структур, розвиток гуманітарного права. У цих випадках метою дипломатії стає гармонізація цього суверенітету, оскільки зіткнення неминуче породять міжнародну анархію [6, с.231] .

На тепер, у нашому світі успадкованому від старих основ світового порядку гігантські темпи зростаючого військово-промислового комплексу, ріст кількості оборутків у світовій торгівлі зброєю, великий розрив між багатством і бідністю в багатьох країнах світу. На особливі значення уваги сучасних дипломатів займали проблеми щоб попередити та вирішити конфлікт так званих «нових поколінь». Для постбіполярного світу кількість цих конфліктів зростатиме з карколомною швидкістю. Йдеться, першою чергою, конфліктність на локальному і регіональному рівнях.

Приклади на територіях пострадянського простору дають маловтішні картини майже 170 конфліктогенних зон, в 30 з яких існує надзвичайно висока напруженість, а 10 випадків потенційність конфліктів трансформується у кровопролитні війни [19, с.144]. Конфліктна боротьба на

етнічному та релігійному ґрунті, яка раніше виникала виключно щодо країн «третього світу», тепер вирує і на теренах європейського континенту. Для багатьох дослідників фактом є недостатній рівень розробленості у теоріях міжнародних відносин, які не можуть надати дипломатам, яких задіяли у цих конфліктах, достатній рівень теоретичної основи, що дозволить прийти до згоди.

Швейцарським дослідником К. Гастейгером зазначено, що конфліктність і війни тепер можуть «Відбуватися всередині держав, поміж груп, різних щодо своєї природи і походження, це такі як ознаки етнічності та релігійності меншин, політичних екстремістів та ідеологічних фанатиків. Як результат турботливість про безпечність теж переміщується від загальності на особистісний рівень. Групи товариств і індивідів можуть знаходитись зараз під величезною загрозою більшою мірою, ніж держави. А у міжнародних організаціях - від ООН до різного роду регіоналістських організацій, від НАТО і закінчуючи ОБСЄ - або відчувають завантаженість, або просто безсилість чомусь запобігти, стримувати або залагоджувати ці різні конфлікти». У такому контекстуальності гуманітарна дипломатія значно перетворюється на «Гуманітарні втручання», що припускають активність в участі вже не політичних і дипломатичних, а професійно підготовлених військових структур. Найбільшою мірою поширеними миротворчим засобами в ООН стають прямо не передбачувані у Статуті військові і напіввійськові операції з роз'єднання, роззброєння сторін у конфлікті. Проводять різні акції щодо контролювання припинення вогню і прикордонних буферних зон ворогуючих сторін, здійснюються поліцейські функції у конфліктний період. У 1992 році у НАТО заявили щодо своєї готовності вбрати участь у миротворчій операції ООН, у разі якщо генеральний секретар ООН звертатиметься з такими проханнями. Навесні 1993 р. у альянсі почали приймати участь в цих операціях. З 1995 р. почали повномасштабно залучати НАТО до миротворчих акцій. У 1999 р.

намагаючись припинити геноцид в Косові силову операцію НАТО проводили без відповідних мандатів ООН. Тим чином, як зазначав вітчизняний учений А. Нікітін, найгостріше були поставлені питання щодо сутності обумовлених раніше положень у Статуті ООН і міжнародному праві відносно заходів з припинення геноцидної практики і гуманітарних катастроф, та про межу прав і повноваження окремих держав і групи держав за умов бездіяльної ООН. Коли у подальшому це узгодили, межі операцій сил коаліції держав за лідерства НАТО, мандат від ООН було отримано [9, с.155].

У подіях останнього часу показано, що не можливо вирішувати конфлікти тільки домагаючись припинити вогонь і розгорнувши сили з підтримати мир (peacekeeping) у періоді коли ведуть переговори і укладають мир. Конфліктність, особливо внутрішньодержавна, має глибоке укорінення і давню історію. Відновивши конфлікт можливо уникнути тільки за умов, що гуманітарні інтервенції будуть супроводжуватись довгостроковістю програм, спрямованих на те, щоб викоринити причини конфлікту, та на боротьбу з дискримінаціями, несправедливістю в соціальній політиці та економічній політиці, де є корупція, насильство, нетерпимість і порушення прав людини.

Довгостроковість програм, спрямованих викоринити причини конфліктів, у посланнях генерального секретаря ООН Б. Галі за червень 1992 р. назвали «Peacebuilding». Peacebuilding передбачав дії не тільки політичного і військового, але і в соціального та економічного характеру. Якраз ООН, мало можливості різнобічно та авторитетно робити експертизу, і могло стати як форум, що переслідував мету розвитку, гуманітарну допомогу, дотриматись прав людини і демократичних процедур, надати їм вимір, що сприятиме та запобігатиме конфліктам.

Також ЄС, має наміри здійснити миротворчого характеру акції, що повинні мати примусовий характер. Місії миротворчості ОБСЄ завжди носять ознаки «м'якого» характеру. Його можливості втручатись проводять

тільки за згоди конфліктних сторін. Серйозного характеру плани пов'язують з подальшою активізацією гуманітарних складових є в діяльності ОБСЄ. Важливі ролі в цьому аспекті покликані грати в Бюро з демократичних інститутів і прав людини, а та у польових присутностях ОБСЄ в тих з регіонів, де стан справ з дотриманням прав людини і демократичністю процесів іде не найкращими характеристиками. Прикладом є, постійні ради ОБСЄ, що проводили у 2002 р. зустрічі експертів з правоохоронних та іншого характеру органів держав що є членами ОБСЄ і ООН щоб посилити взаємодію і координацію щодо питань протидії терористами.

СНД визнали в ООН як регіональну організацію, але без можливості провадити самостійного характеру миротворчі акції. Однак антитерористичні центри було створено в рамках СНД.

Успіхи у миротворчих місіях суттєво залежатиме від дипломатичних підтримок у тих державах, які основні учасники у процесі врегулювання конфліктів, від можливостей подальше опрацьовувати світоглядну основу миротворчості як частин культурного світу, якою передбачено будівництво міжнародних відносин, що базувались на принципі толерантності та консенсусності. Тому подібні підходи тісно пов'язують з проблематикою рамок військової культури, якою визначається поведінка миротворчого контингенту [10, с.17].

За умов зростання напруженості стає очевидністю повернення «факторів релігії» щодо міжнародні відносини. Не можна не погоджуватись з тезами Р. Гантінгтона щодо зростаючої ролі релігії у XXI сторіччі [47, с.14]. Це пояснюють першою чергою якимись ідейністю вакууму, де превалюватиме прагматичність сьогоденного політичного класу, які не заперечують подвійністю стандартів. Самі факти щодо того, що релігійність ідеалів і конфесійних інститутів, що часто залишаються поза рамок міжнародного дослідження, можливо знайдення пояснень щодо існування

певних традицій позитивістських і суто емпіричних методологічних підходів, характерних особливо для 70-х рр.

Результатом «релігійного фактору» як активованого елементу у міжнародних відносинах просто ігнорується. Виняток, що підтвердить правило, стає тільки ісламські фундаменталісти. Не є випадковими, на сьогодні дослідження у міжнародних відносинах, відчують відсутність ідейних вимірювань, знову проявляючи інтерес до ролей ідеї, «етичних вимірів» у діяльностях політиків, дипломатичних місій і інших акторів на сьогодні на світовій арені.

Рух що має конфесійний характер сьогодні стає все більше значущий фактор у міжнародному житті. Це католики, протестанти, православні, мусульмани, буддисти інші організації, які брали активну участь у запобіганні та вирішенні збройного конфлікту або принаймні намагались полегшити страждання для населення, яке втягнули у військові дії. Членами цих організацій можуть ставати учасниками 'peace keeping force' або діяти самостійно. Проблемами миру, поняття справедливості, консенсус стають на порядок денний у різних міжнародних конференціях, де бере участь член релігійного об'єднання.

Приклад тому стала діяльність в Бурунді в 90-х рр. після геноцидних практик в Руанді де був провал політиків щодо вирішення цієї проблеми щодо великої кількості релігійних організацій, які брали на себе функцію посередників, діалогу і примирень. До цієї організації Католицька служба допомоги (Catholic Relief Services, Community of Sant'Edgio, Mennonite Central Committee, United Methodist Church. Community of Sant'Edgio готує мирні угоди, які і були покладені в основу їх врегулювання.

Повернувши «фактор релігії» до міжнародних відносин стає очевидними фактами. У подальшому розвитку буде збільшуватись залежність від відповіді, яку будуть давати через зв'язок з цим фактом: розростаються релігійні конфлікти, і тому, війни, або ж релігійний характер

ідеалів як передумову для того, щоб мирно вирішити суперечки через справедливість і терпимість.

Інтелектуали в американській дипломатії схильні поділяти цю думку. На Вашингтонській конференції «Роль посла в просуванні політики прав людини за кордоном» американськими послами вдалось прийти до однастайності у висновку про те, що проблемами у релігійній свідомості на сьогодні є ключовий фактор у дипломатичних зусиллях щоб встановити новий світовий порядок [24, с.69].

Особливої уваги через цей контекст має заслуговувати дипломатична активність у Святому Престолі, оскільки католицька церква є чи не єдина релігійна структура, яка має свою власну професійно підготовлену дипломатичну службу. Крім цього, у папській дипломатії нараховують багато віків в історії, що загалом може виступати як цінне джерело дослідникам, критично налаштованим щодо так званих “timelessness” в підході у вивченні дипломатії і міжнародної політики [15, с.105].

Варто підкреслити, що серед дослідників у галузі міжнародних відносин мало звертають уваги на важливу роль папської дипломатії, яку часто розглядають у якості анахронізму.

Хід історії свідчить, що незалежно від глибинних змін у політичному чи інституційному контексті, була традиція у правителів звернутися про допомогу і пораду до Риму, до священнослужителів і папських дипломатів, зберігається. Впливовість церкви, яка інтегрована в структуру держави, залишиться доволі значним. Варто знати, що церква для багатьох католицьких країн була і поставатиме як важливий постачальник для керівного урядового складу. Папський Рим продовжує зберігати своє значення як центру у міжнародній дипломатичній активності.

Розглядаючи світ у якості дару Божого, Св. Престол вважає як основний напрям у своїй дипломатії можливість захищатись, зберігати і відновлювати мир, а також запобігати конфліктам. У знаменитів промові

Бенедикта XV, що засуджує факт першої світової війни як час "Марної різні", що стало свого роду як точка відліку для миротворчої політики Святого Престолу. Від цього моменту всі наступні дії розглядаються у якості свого особистий внеску до миротворчих зусиль для розуміння пріоритетності зовнішньої політики. Війна може «ламати життя невинним людям, вчить можливості вбити і калічить життя вбивцям, вона залишить за собою атмосферу ненависті і нетерпимості, робить ще складнішим щоб справедливо вирішити конфлікти, які ці війни провокують».

Для обґрунтування необхідної активної участі папським представникам щодо миротворчої ініціативи, Іоанн Павло II відзначав: «Народам світу за умов взаємозалежності можна допомогти в реалізації свого сподівання, тільки за умови що це буде прагнення до світу як до універсальності в цінностях»[18, с.34]. Однак у цьому світі ніколи не буде раз і назавжди досягнутого стану. Сучасний світ - є невтомно спорудженим будинком, і для його будівництва потрібно постійні зусилля і почуття бути відповідальним. Папську дипломатію змушують вкладати в концепції світу свої цілком конкретні розуміння про справедливість і загальне благо, засноване на дотриманні у співтоваристві такого міжнародного фундаментального права людини, як право на життя, гідне існування, свободу совісті.

Застосувати силу не скидають з рахунків, але розглядають у якості останнього засобу, через який можна буде застосувати лише за самих критичних обставин. Тільки два рази у цьому столітті Святий Престол приєднався до заклику міжнародної громадськості про застосування сили: одного разу в Руанді, а другого разу в Югославії. Оскільки на думку Святого Престолу, альтернативи щоб застосувати силу має бути щось пов'язане з масовим винищенням мирного населення. Для цього контексту у багатовіковому досвіді ватиканської дипломатії в галузі посередників, доброї послуги та арбітражу може стати особливо цінним. Для майбутніх папських дипломатів існує постійне нагадування, що здійснювати миротворчість

можна вважати як пріоритетне завданням у будь-якій дипломатичній місії, а особливо у дипломатичних місіях Святого Престолу. Такий вид бачення цілковито відповідатиме прагненням дипломатії Святого Престолу має сприяти формуванню культури, що відповідає до християнських заповідей. Останніми десятиліттями у дипломатії Ватикану активно включились до вирішення найбільшою мірою затяжного і кровопролитного конфлікту через можливість спонукати протидорчі сторони до діалогу і відновити мир на основі взаємності та поваги. Іоанн Павло II багато разів закликав про необхідність «ніколи не відмовляйся від діалогів і не покладайся на силу зброї». Відповідальність щодо наслідку локального збройного конфлікту ляже не тільки на протилежні сторони, але ще більше на « сили розвинених і сильних країн, які не сприяли до відновлення діалогу, а навпаки, спонукали їх до війни, спокушали поставкою зброї» [21, с.199].

Практично Ватикан активно розвиває посередницькі форми дипломатії. Це щодо арабо-ізраїльського конфлікту, щодо становища Північної Ірландії, та для миротворчих зусиль було багато зроблено дипломатами Ватикану для того, щоб припинити війну в Лівані та запобігти збройний конфлікт між Чилі та Аргентиною через протоки Бігль.

Під час своїх виступів перед дипломатами і слухачами дипломатичної академії Іоанн Павло II багато разів говорив про ріст значення дипломатичної роботи як інструменту у міжнародному співробітництві. Діалоги заради досягнення миру "особливою мірою значущі, коли зневажають міжнародне право». У етичному вимірі світу потрібно знаходити вираз і гарантії в «адекватному юридичному інструменті громадянського суспільства, в договорі, угоді, інституті міжнародного співробітництва, що існують на рівні держави, регіонів, континентів, усієї міжнародної Спільноти".

Це дозволяє, зі слів Понтифіка, «уникати, наскільки це є можливим, таких положень, коли найбільше слабкі постають як жертви злої волі, застосованої сили або маніпулювання у суспільній свідомості; прогрес для

цивілізації має полягати в можливості знайти засоби захистити і розвивати світоустрій, що узгоджують нашу совість. Дипломатів покликали займати гідне місце за умов життя згідно законів та совісті » [21, с.115].

У дипломатичних відносинах представлення цього постає як «адекватні засоби задіяти моральні та етичні ресурси для народів світу». Щоб мати впевненість що можемо досягнути цієї мети, дипломати, згідно з його думкою, повинні володіти такими якостями: відкритість до проблем пов'язаних з іншими людьми, це толерантність, розуміння і визнання існуючих щодо людей відмінностей, почуття відповідальності під час ведення діалогу, прихильність до виключно мирних, ненасильницьких засобів щоб вирішити конфліктні ситуації, дух солідарності і пошук точки дотику для кожної з протидіючих сторін, не щодо другорядних, а щодо головного питання, життєво важливого з точки зору подальших існувань щоб досягти загальний інтерес.

Ватикан підкреслює, що для етичного виміру світу маємо знайти вираження і гарантії у конкретному юридичному інструменті громадянського суспільства: в договорі, угоді, інституті міжнародного співробітництва. Особливого наголосу Іоанн Павло II надає індивідуальній ініціативі кожному учаснику міжнародних відносин: "Врегулювати нерозв'язних з першого погляду проблем здійснюють найчастіше через сміливі, рішучі ініціативи, що кладуть початок діалогу в дусі взаєморозуміння і поваги гідності кожному з партнерів. Люди, які проявили таку ініціативу, заслуговували на звання «будівельник світу»". [39, с.51]

Особливого значення для політики Святого Престолу стає «превентивна дипломатія». Щоби запобігти збройному конфлікту, як вважають в католицькій церкві, варто у першу чергу все з неухильністю дотримуватися принципів справедливості. Забезпечити цей принцип обов'язок держав як щодо внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Концепцію діалогу як факт визнати невід'ємну суть у людській

гідності, повагу до життя кожної людини розглядають у Ватикані як основу для миротворчих дипломатичних мистецтв. Святий Престол змушують вступити до переговорів (наприклад щодо такого фундаментального питання, як права для католиків на богослужіння). Ці перемови варто вести з дуже широким колом держав, серед яких і ті, що відносяться щодо католиків достатньо вороже. Для переслідування першою чергою мети захистити релігійні свободи, понтифікат буває готовим погоджуватись встановити дипломатичні відносини щодо будь-якої держави, незважаючи на існуючий там політичний режим і соціально-економічний лад. У цьому зв'язку Святий Престол, не зважаючи на інші світські держави, ніколи не виступав як ініціатор щоб розірвати дипломатичні відносини. Так, принципи діалогу лягають як основа у міжнародній політиці в католицькій церкві. В залежно від поточних моментів, діалог може прийняти різноманітні конфігурації.

Святий Престол заявив про те, що у принципах світу, такий феномен як справедливість, повага до прав людини і гідність людської особистості, зафіксованих у Статуті ООН, дуже близькі до принципів, що надихають діяльність церкви. На сьогодні у Святому Престолі вважають, що тільки універсальність міжнародних організаціях здатні вирішити тривожність проблем сучасності: це потреба роззброїтись, проблеми охорони навколишнього середовища, енергетичні кризи, проблеми з розвитком, проблематика народонаселення, водопостачання, продовольство, охорона здоров'я, сім'я, молодь та люди похилого віку, світовий океан та космічний простір. Подібна проблематика на думку Святого Престолу не можуть піддаватися задовільному рішення на двосторонніх рівнях: необхідно бачити на рівні глобального підходу і політичної волі усіх урядів, а також постійність діалогу серед усіх членів міжнародної спільноти. З точки зору Святого Престолу, ООН то унікальний міжнародний форум, що здатен забезпечувати основу для діалогів і переговорів щодо вищевказаних проблем.

Заслуговує уваги нова форма, що з'явилася в арсеналі щоби прагнути іти в ногу з часом і у ватиканській дипломатії. Це «експресивність дипломатії», через символічні образи і вчинки які втілюються в ідеях і намірах Святого Престолу; «Народна дипломатія», до провідників якої стали групи католиків-мирян, здатних мобілізувати широкі маси щоб вирішити ті або інші міжнародні проблеми; «Навчання світу», що допускає дипломатичність у зусиллях і роз'яснювальній роботі, що спрямовують на запобігання збройного конфлікту. У цьому зв'язку у Ватикані з великою інтенсивністю використовують нові досягнення в електронній ері.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 2

Отож, такими рисами ватиканської дипломатії, якими називають гнучкі підходи до складних проблем, вміння для дипломатії до проявів толерантності і долавання міркувань що мають виключно кон'юнктурні плани, що дає приводи для світського виду дипломатії та більш глибокого усвідомлення сутності дипломатичної діяльності. У цьому сенсі особливо очевидно має бути проявлена роль дипломатії як одного із справжніх носіїв ідеї миру і толерантності. Не дарма для дослідників сучасної дипломатичної практики існує яскравий вияв величезного інтересу до нових ідей, оцінок політиків, діючих дипломатів та інших акторів у міжнародних відносинах з боку «Етичних вимірів» їх повсякденної діяльності.

На шляху до становлення загальних основ сталого розвитку, щоб вирішити конфесійні і етнічні конфлікти має лежати якраз посередництвом глобального діалогу, основою якого є твердження про принципи справедливості і права людини, толерантності і культури світу. По всяк час саме дипломатичну практику, незалежно від її історичних моделей, і залишається прикликаною до служби як найбільш ефективний інструмент у такому діалозі. Саме у таких своїх ролях дипломатичні служби збережуть своє значення і для XXI століття.

РОЗДІЛ 3.

3.1.

На початку ХХІ століття було сформовано нові моделі дипломатії – гуманітарну складову дипломатії, що проголошувала пріоритет прав людини і виходила за традиції рамок винятковості у правосуб'єктності держав. Розвивати гуманітарну складову у дипломатії пов'язують із потребою захисту індивідуума і найбільш вразливої категорії населення - етнічної і релігійної меншини, жінок, дітей, біженців, а також жертв збройного конфлікту, тероризму і екологічної катастрофи.

Одним з масштабних завдань – є потреба вивчити природу дипломатії, її сучасної моделі і ефективного інструменту, пов'язаного з кризою класичних принципів дипломатії. Дослідники почали звертати увагу на потребу повернутись до міжнародних відносин до філософських принципів у моралі і ціннісних орієнтирах [21,с. 24]. У зв'язку з тим, що прискорились темпи глобалізаційного процесу, почали активний розвиток нові напрямки у дипломатичній діяльності щодо таких сфер, як проблематика навколишнього середовища, культури, здоров'я, пандемій, знань і багато інших явищ. Багато вчених сьогодні говорять про «кліматичну дипломатію», «дипломатію з дотримання прав людини» і навіть про «дипломатичну вакцинацію», оскільки сучасну гуманітарну діяльність визнають багатогранною і глобальною. Вона може знаходити своє застосування щодо різних держав і ситуацій, у різних соціумах.

Для наукового дискурсу поняття «гуманітарної дипломатії» також з'являється досить недавно. З точки зору дослідників, у самому феномені «гуманітарної дипломатії» багато смислів перестає бути явними, по-перше, у зв'язку із неточностями і суперечностями у характері самої термінології, по-друге, посередництвом неясності у його практичному застосуванні. Поняття

«гуманітарної дипломатії» і «традиційної дипломатії» мають багато спільного, але й мають характеристики за посередництва різних категорій. На відміну від класичних форм дипломатії, яка заснована на переговорній практиці [13, с. 20], гуманітарну дипломатію фокусують на «максимізації» у міжнародній допомозі у рамках певної гуманітарної операції та програми, а також на встановленні партнерських відносин щоб досягнути гуманітарної цілі. У низці публікацій підкреслюють, що для розвитку гуманітарного аспекту дипломатії пов'язаної із зусиллями, що спрямовують до порятунку людей від страждання, поневір'яння і нехтування гідності [8, с. 271].

Для цього контексті гуманітарна дипломатія відносилась першою чергою до діяльності Міжнародного Комітету Червоного Хреста (далі - МКЧХ) та діяльності ООН. МКЧХ розробляє визначення для гуманітарної дипломатії, у якій відображені його особливі мандати щодо жертви збройного конфлікту і ситуацій, що пов'язують з випадками, коли застосовують насильство. Гуманітарну дипломатію розглядають у якості «засобу впливу на уряд, інструменти впливу на думку лідерів країн задля інтересів особливо вразливих категорій громадян у відповідності з фундаментальними гуманітарними принципами». Її спрямовують на розвиток мереж двосторонньої або багатосторонньої, офіційної чи неофіційної частини у відносинах з учасниками збройного конфлікту, а також з будь-якою державою, недержавними суб'єктами щоб підвищити обізнаність щодо тяжкого становища жертв. Тут варто відзначити, що гуманітарну дипломатію МКЧХ не вважають тотожною до зусиль в сфері розвитку або побудови світу, які можуть мати політичні цілі; ця ціль не може залежати від державних форм у гуманітарній дипломатії [7, 25].

Широкого категоріального аналізу потребує поняття «гуманітарної дипломатії» що було проведено в 2007 році зі сторони американських та британських дослідників. У частині гуманітарної дипломатії вони включають проблему ведення переговорного процесу серед представників різних

культур задля інтересів людини; захисту дітей, жінок і вразливих груп населення за допомоги дипломатичних процедур; участі з боку державних і недержавних акторів у гуманітарній діяльності (враховуючи все більше політизований контекст у гуманітарній допомозі).

При цьому вченими відзначається, що гуманітарну дипломатію слід відносити не тільки як процес, коли надають гуманітарну допомогу для національних і міжнародних організацій. Гуманітарному співробітництву ґрунтом є один із способів, що виражає доброзичливість і проявляє «м'яку силу» («soft power»). Крім факту, що є добра воля, важливий ґрунт для мотивації у гуманітарній допомозі є можливість надати вплив, який формують за допомоги культурного, економічного або політичного засобів. Так, фахівцями в галузі міжнародних відносин розглядається гуманітарна або культурна дипломатія як різновидність у політичній комунікації, заснованій на застосуваннях інструменту «м'яка сила». Поєднавшись з концепціями «soft power» «теорії у гуманітарній дипломатії отримують нові сенси і виступають як базова модель щоб вдосконалити міждержавні відносини» [9, с. 66].

Для даного контексту змістом гуманітарної дипломатії є можливість звернутись до загальнолюдської цінності, використавши соціальні, освітні та наукові програми, розширюючи культурний обмін, просуваючи національну культуру і мову, приймаючи участь у ненасильницьких способах вирішення політичного та соціального конфлікту, миротворчої діяльності, захисту прав і свобод людини, а також можливості державної і волонтерської допомоги для вразливих осіб в умовах лиха, війни і конфлікту [9, с. 65-66].

Оцінюючи можливості щоб застосувати положення концепції «м'якої сили» для практичного здійснення у гуманітарній дипломатії в широкому сенсі, можливо вести мову про культурну гуманітарну традицію в дипломатії для міжнародного інформаційного і соціокультурного простору.

3.2.

Правовому порядку Європейського Союзу характерна характеристика, що є схожі до функцій держави: єдиною валютою, загальною торговою і міграційною політикою. Інститутами ЄС притаманні виконавчі, законодавчі і судові повноваження. До сфери що є зовнішня політика ЄС де є компетенція, яка дозволяє йому виступити як активний міжнародний актор - проводити переговори, укласти договір з державними чи міжнародними організаціями. Здатність ЄС вступити до міжнародних відносин значно зміцнює Лісабонський договір, що наділяє ЄС широкими можливостями міжнародної правосуб'єктності, що дало підстави заснувати посаду Верховного представника ЄС із закордонних справ і політики безпеки та Європейську службу зовнішніх зв'язків (EEAS). Для даного часу Євросоюз може виступати єдиним цілим для вирішення міжнародних проблем, підтримувати дипломатичні відносини серед усіх країн світу.

Основними напрямками у європейській дипломатії варто називати можливості участі провести міжнародну акцію щоб підтримати мир, розвивати співробітництво, захищати права і свободи. Так, у Європейській політиці сусідства (ENP), яку обґрунтовують цінностями демократії та повагою до прав людини, регулюють відносини з 16 найбільш близькими східними і південними сусідами. Діяльністю в ЄС рамками політики співробітництва спрямовують на те, щоб скоротити масштаби бідності в світі. До одного з найбільших за пріоритетністю напрямків ЄС є можливість надати гуманітарну допомогу та цивільний захист, де надають гуманітарну допомогу де є особлива увага як найбільше вразливі особи. За оцінкою Т. Зонової, на тепер частку для країн ЄС в відповідних програмах може перевищувати 50% [13, с. 224].

Як ціле фундаментальні принципи ЄС щоб реалізувати гуманітарну дипломатію є:

- гуманістичне мислення: можливість надати допомогу всім, кому це потрібно;
- нейтралітет: допомогу не потрібно надавати тільки для якихось особливих груп;
- незалежні політичні і економічні інтереси: де єдина мета щоб надати гуманітарну допомогу є можливість запобігти людські страждання;
- принцип неупередженості: коли допомогу надають тільки для тих, кому її реально потрібно надавати.

Політику з надання гуманітарних моделей допомоги отримали можливість підтримки і для жителів країн ЄС. Так, за результатами опитування для понад 26,5 тис. громадян ЄС як ставитись до гуманітарних форм допомоги та цивільного захисту, що проводили в 2012 році, показують, що для 71% респондентів пріоритетно підтримка координуючої ролі Єврокомісії з даного питання; 84% вважають, що ЄС повинно продовжити надання допомоги незалежно від економічних криз; а для 82% респондентів важливо, що за умови лиха з більшою мірою ефективності координувати діяльність Союзу, а не діяльність в окремих країнах [32, с.125].

Юридичною підставою щоб надати гуманітарну допомогу та цивільний захист з боку ЄС закріплюють в ст. 196 і ст. 214 Лісабонського договору. Як один з великих донорів для гуманітарних форм допомоги у більш ніж 140 країнах, ЄС з 1992 року кожного року надає допомогу 120 млн чоловік, у незалежності від їх національних показників, віросповідань, статі або етнічних форм походження. На цій основі гуманітарна допомога має бути витрачена менше 1% щодо загальних форм у річному бюджеті ЄС, що становило трохи більше ніж 2 євро для кожного з європейських громадян.

З 2010 року Єврокомісію спонукають активно розробляти механізми що запобігають та реагують на стихійне лихо. До найбільш масштабних акцій ЄС стало право надати гуманітарну допомогу Сирії, Південному Судану, Західній Африці, країнам Південної Америки. Останні значно

схиляються до реакції на такі нещастя, як землетрус, виверження вулкану, цунамі, зсув, посуха, від яких страждає тисячі людей, а особливо вразливими є значні групи населення. Від початку 1994 року у Європейській комісії виділили 414 млн євро на забезпечення гуманітарної допомоги країнам Південної Америки, 204,7 млн євро призначались для того, щоб полегшити страждання, викликані збройними конфліктами в Колумбії. У 2015-2017 роках Єврокомісія виділила 22,6 млн євро щоб знизити ризик проблем в Болівії, Колумбії, Еквадорі, Парагваї, Перу і Венесуелі. Для країн Центральної Америки і Мексики діє програма «Освіта в надзвичайних ситуаціях» щоб полегшити доступ до освіти, соціального захисту і медичного обслуговування дітей, підлітків та їх сімей в Гватемалі, Гондурасі і Сальвадорі, які є постраждалими від різних форм насильства. Слід зазначити що в діяльності ЄС в сфері того, щоб досягти цілей, що сформульовані в Декларації тисячоліття ООН, у якій є варіювання від можливості скоротити масштаби крайньої бідності і припинити поширення ВІЛ / СНІДу до можливості забезпечити загально початкову освіту в найменше розвинених країнах у світі. Однак, ЄС та держави, що входять до цієї організації, є найбільші в світі донори, що допомагають в розвитку. Так, в 2015 році Єврокомісією було прийнято програмні документи «Гідне життя для всіх: від мрії до колективних дій», для яких викладають план порядку денного щоб подолати бідність та сприяти щоб стався сталий розвиток [21, с.56]. Політику з розвитку ЄС спрямовують на те, щоб усунути в країнах, що ідуть по розвитку з причини вразливості, наприклад, обмеженість у доступі до продовольств, води, освітніх можливостей, медицині, зайнятості, соціальної послуги і до здорового довкілля та інше. Заходи щоб надавати гуманітарну допомогу має виконувати Департамент з питань європейських форм у цивільному захисті та гуманітарній допомозі (ЕЧНО). Його діяльність спрямовують до порятунку і збереження життя, має запобігати і пом'якшувати людські страждання, захисту гідності населення що потерпає.

Партнерами для Європейської комісії щодо можливості надати гуманітарну допомогу та цивільний захист є понад 200 організацій і установ - НВО, це і середовище міжнародних організацій, товариство Червоного Хреста і установа у системі ООН, та волонтери з громадян у європейських країнах.

Здійснюючи роботу у всіх кластерах основного кризового регіону в світі, ЄС може допомогти також підвищувати рівень обізнаності щодо забутості затяжних криз, які не будуть перебувати в центрі уваги ЗМІ та світовій спільноті. Так, останніми роками у діяльності ЄС почала допомагати зосереджувати увагу на гуманітарні катастрофи для багатьох країн та Центрально-Африканської Республіки.

Не менше важливими напрямками для діяльності ЄС виступає «дипломатія з вакцинації». Так, до прикладу, на лютий 2015 року ЄС бере участь з проблем усунення наслідків спалаху хвороби ебола, і виділила на це більше ніж 400 млн євро. Державами-членами ЄС було збільшено присутність для медичного персоналу, організувано мобільні лабораторії для постраждалих регіонів Гвінеї, Ліберії, Сьєрра-Леоне; було розроблено пакети заходів для вирішення політичного, військового і економічного наслідків з поширення лихоманки в Західній Африці. Ці заходи мали включити допомогу з переобладнання та оснащення лікарень, програм з водопостачання та санітарних норм; принцип де фінансують розробку вакцини і ліків проти вірусу, а також діагностики експрес-тестів [31, с.49].

Один з таких, що вважаються найбільш дієвими механізмами з реалізації європейських засад у гуманітарній дипломатії є створення в 2001 році «Механізму цивільного захисту», який має сприяти для співробітництва між національним органом цивільного захисту та забезпечити скоординованість допомоги з боку держави учасника для жертв стихійних і техногенних катастроф в Європі. Для даного часу в «Механізмі ...» можуть брати участь держави-члени ЄС, а також Ісландія, Чорногорія, Норвегія, Сербія, Македонія і Туреччина. До оперативного центру «Механізму ...»

входить Координаційний центр реагування на надзвичайні ситуації (ERCC), для якого завдання цілодобово контролювати ситуації по всьому світу і координувати дії щоб дати відповідь країнам що беруть участь якщо виникає криза. З 2001 року «Механізм цивільного захисту» ЄС отримує біля 300 звернень щоб надати допомогу і бути задіяним у діях щоб подолати наслідки такого стихійного лиха, як землетруси в Гаїті (2010), цунамі в Японії (2011), тайфуни Хайян, які вражають Філіппіни (2013), спалахи хвороби Єбола (2014 року), війна в Україні, землетрус в Непалі (2015 г.), а також катаклізми в Європі.

Варто виділити ще один з дуже важливих напрямів у гуманітарній дипломатії ЄС, який пов'язує з правами людини. На основі ЄС основоположність прав гарантується Хартією Європейського Союзу про основні права [21, с.23], що має відповідати принципам Європейської Конвенції з прав людини та основних свобод, що ратифікована всіма членами ЄС. У Статті 21 Лісабонського договору щодо принципів, на які повинен спиратися ЄС у міжнародній діяльності, вказують на універсалізм і неподільні права людини та її основні свободи. Особливо слід відзначити, що не задовго до того, як прийняли Хартію ЄС про основні права у Європейському Співтоваристві здійснювалась правозахисна діяльність, що підтверджує Нобелівська премія миру, яку отримали в ЄС в 2012 році за шість десятиліть що поклали на захист прав людини і довгострокові ролі з об'єднання континенту. У 2012 році в ЄС розробили Стратегічні рамки та План дій з прав людини і демократію, що зробило політику ЄС у галузі прав людини більш ефективною та послідовною. Якщо розглядати право людини як універсальність, неподільність та взаємозалежність, то ЄС може просувати і захищати їх як у межі свого кордону, так і щодо стосунків з країнами, що не входили до ЄС. Також на 2012 рік у Євросоюзі був призначений перший в історії спеціальний представник ЄС з прав людини - С. Ламбрінідіс. Його посадові повноваження полягали у тому, щоби зробити більш ефективною

політику ЄС в галузі прав людини щодо тих країнах, що не входять до ЄС.

У Плані підкреслили, що в ЄС має заохочувати право людини щодо усіх без винятку сферах своєї зовнішньої діяльності. Зокрема, коли заохочують дотримуватись права людини їх мають заохотити реалізувати торгівлю, інвестиції, технології, телекомунікації, Інтернет, енергетику, екологію, розробку загальної політики безпеки і оборони. Це стосується зовнішніх аспектів зайнятості та соціальної частини політики, в частині свободи, безпекових питань та правосуддя, включно з антитерористичною політикою. ЄС також можуть надати допомогу для країн партнерів щоб здійснити їх міжнародні зобов'язання у галузі прав людини [30, с.56]. До цього дипломатію щодо прав людини включає існування таких напрямів у діяльності, як заохотити права жінок, дітей, меншин і прав переміщеної особи, протидію стратам, тортурам, це і торгівля людьми та дискримінація, ту і питання захисту громадянського, політичного, економічного, соціального і культурного права.

Проблема прав людини покладено в основу відносин ЄС та інших країн і регіонів, міжнародних та регіональних організацій. Так, у понад 120 угодах щодо торгівлі та співробітництва з країнами, що не входили до ЄС, включали положення щодо прав людини, де говорить, що права людини повинні займати центральні місця в стосунках з ЄС. Окрім цього, ЄС ведуть діалоги щодо прав людини з більше ніж 40 країн і організацій, включно з Росією, Китаєм і Африканським Союзом.

Процес гуманітарного співробітництва ЄС, пов'язують з протидією у порушеннях прав людини і насильства, тут і надання допомоги з надзвичайних ситуацій, має охоплювати також сфери культурних зв'язків і цивільних діалогів. Як вважали європейці, якраз у культурі перешкоджають протистоянню, стимулюють до діалогу і відкривають шляхи до єдності та різноманітності. Особливий наголос при цьому роблять щодо того, щоб у європейських цінностях знаходили своє відображення зовнішньополітичні

цінності і дипломатії протоколи. Так, в заявах Європейської комісії 2007 року підкреслюють, що Європейський Союз у якості безпрецедентного і успішного соціального і культурного проекту повинен і прагне ставати як приклад застосування «м'якої сили», яку засновано на таких принципах як «гідність, солідарність, терпимість, свобода вираження, повага до розмаїття та міжкультурний діалог» [29, с.58].

Найбільш усталеними і розвиненими видами в дипломатії ЄС називають публічну дипломатію, яку здійснюють через Європейський Інструмент Партнерства. Одна, а можливо основна ціль у зовнішній діяльності ЄС є діяльність пов'язана з розвитком співробітництва та встановленням партнерських відносин категорією третіх країн. Щоб досягти цю ціль на 2014- 2020 роки виділили 85 млн євро. ЄС прагнуло підвищувати можливість розуміти політику і пріоритети ЄС; просування цінностей і інтересів ЄС за його межі, а також поліпшення сприйняття Європи у міжнародному просторі залучаючи вчених та студентів, політиків, активну участь приймають діячі культури та мистецтва. Таку ціль досягають за допомоги діяльності «від людини до людини» (people-to-people activities), це і заходи щоб створити і зміцнити ділові зв'язки, інформаційну і роз'яснювальну роботу, розширити можливості культурних організацій та заохочувати їх співробітничати.

Як один з найбільш ефективного і наповненого внутрішнім змістом напрямку публічної дипломатії ЄС називають культурну дипломатія. У червні 2014 року представниками Європейської комісії було заявлено, що «культурну дипломатію ЄС спонукають до нового поштовху», вона має «давати можливості розділяти з іншими країнами європейську культуру, загальні європейські цінності, як от права людини, питання різноманітності і рівності» [13, с.96]. Через деякий час, у червні 2016 року прийняли стратегію ЄС, яка свідчила про культурну єдність як один або й головний вектор у сучасних міжнародних відносинах. Від цього часу у доробку європейських

політиків спостерігають активність у використанні парадигми різних дипломатій – як то публічна, культурна, наукова – маючи на меті формувати і зміцнювати політичний імідж ЄС на зовнішні союзу. Як зазначає президент групи III Європейського Економічного і Соціального Комітету Лука Іагіер, «Європа то культурна наддержава, яка має усвідомити свої глобальні дипломатичні стратегії – боротьбу за допомогою « м'якої сили » і культурного протекціонізму» [12, с. 87].

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 3

Отож, на початок XXI століття проблематика зростання військового та силового аспектів у конфліктах з особливими рисами актуальності постає у сфері міжнародної дипломатії. Остання залишається як найбільше ефективний інструмент у глобальному діалозі між цивілізаціями. Дослідники доводять, що Євросоюз надалі буде відігравати важливі ролі в сучасних дипломатичних процесах і спиратиметься на верховенство принципів гуманності, демократії, солідарності. Нові моделі у гуманітарній дипломатії дозволять забезпечити комплексні системи міжнародного співробітництва, через реалізацію потенціалу ЄС щодо різних сфер – як от: безпека і захист громадянина, можливість подолати бідність, культурний діалог, досягнення медицини, проблеми екології та прав людини. Для гуманітарної дипломатії, з одного боку, існують можливості по максимуму просунути свої інтереси за межі Європейського Союзу, розширити комунікативність та політичну складову можливостей впливів за рахунок посилення класичних дипломатичних інститутів та їх нових інструментів. Інший бік, показує те, що дипломатія постає як ефективний засіб у глобальному діалозі, що заснований на принципі дотримання прав людини, на толерантній культурі та культурному розмаїтті світу, що є необхідним загальному сталому розвитку і мирному вирішенню протиріч.

ВИСНОВКИ

Забезпечити постійний доступ для отримання гуманітарного виду допомоги під час конфлікту або війни чи складної надзвичайної ситуації завжди буде поставати як важливе питання для політиків і громадських діячів. У цьому зв'язку, гуманітарний аспект у переговорах, покликаний надати гарантії доступу, допомоги і захисту цивільного населення. Він історично завжди проводився за важких умов та в екстремальній небезпеці і політичній нестабільності. У непрямій практиці гуманітарних переговорів, часто застосовують концепцію гуманітарної дипломатії, яка почала розвиватись на початку 21 сторіччя. Засади гуманітарної дипломатії покликані переконувати громадських лідерів і осіб, які мають приймати рішення, що варто діяти за будь-якої обставини заради інтересів вразливих груп населення, дотримуватися їх і поважати основи гуманітарних принципів. Вона вже тепер охопила діяльність, яку здійснюють гуманітарні діячі, що мають за мету отримати від політичної і військової складових у владі простір, де б вони могли спокійно працювати. Ця діяльність може включати в собі, можливість забезпечити безпечну присутність гуманітарної організації у певних країнах, доступність до перемовин з цивільним населенням, які можуть потребувати допомогу і захист, моніторити програми допомоги, питання розвитку і поваги до норм міжнародного права, та можливість залучити їх на різні рівні щоб підтримати гуманітарні цілі. Тому,

ми можемо бачити гуманітарний аспект дипломатії у якості способу отримати доступ до найбільш уразливих верств населення.

Однак, для гуманітарної дипломатії характерні значний пласт протиріччя. Для дипломатії, до прикладу, дуже важливо мати нормальні відносини між різними формами у державному правлінні. Тут сенсом для гуманітарної діяльності, є можливість захисту і право допомогти нужденним людям. Тому, дипломатію характеризують як прагматичні ділові відносини, тоді як під громадським іміджем у гуманітарних діях (які часто суперечать тому, що проходить у практиці) часто є зовсім іншим: а саме роботою за ідеалами і загальнолюдськими принципами, не зважаючи та не співвідносячись з інтересами окремих політичних діячів.

Різноманітні позиції у політичних діячів, що залучені до вирішення складного характеру та надзвичайних ситуацій, і конкуренція їх пріоритетів і цілей, часто можуть призводити до різних підстав розуміти методи у гуманітарній дипломатії. Її визначають та усвідомлюють також як можливість утримувати численні організації та держави. Дослідники відзначають значну різницю між поняттями ідея гуманітарної дипломатії, між процесом використання цього терміну та підходами до міжнародного визнання місця гуманістики в дипломатичній практиці та згодою з приводу того, як її варто реалізовувати.

Щодо таких масштабних гуманітарних криз, як у Боснії, Афганістані, Іраці, Ємені і Сирії, то вони показують, що території, які охороняють, на початку призначають для гуманітарних цілей, та можуть стати метою для конфліктних сторін. У наслідку, для багатьох людей постає дилема або залишитися серед заручників всередині конфлікту, або, з ризиком для себе, стати жертвою експлуатації чи работоргівлі. Тому багато людей змушені вибирати шлях втечі, ризикуючи втратити доступ до гуманітарних організацій. Небезпеки, з якими можуть стикатись у гуманітарній діяльності, є результатом війни і тривалої кризи, де цивільне населення виступає як

жертва, до якої ускладнено доступ, і якій надаючи допомогу, волонтери та дипломати ставлять під загрозу своє власне життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. A Global History of Modern Humanitarian Action. Humanitarian Policy Group, Overseas Development Institute Integrated Programme Research Project 2011-2015. Project outline and rationale. 7 p. Official Web-site of the Overseas Development Institute. [Електронний ресурс]. URL: <https://www.odi.org/projects/2547-global-history-modernhumanitarian-action-moving-forward-hpg>.
2. Barnett M., Weiss T.G. Humanitarianism: a Brief History of the Present // Humanitarianism: Politics, Power, Ethics. Ed. by Barnett M., Weiss T.G. Ithaca, NY: Cornell University Press. 2008. p.22.
3. Carlton F.T. Humanitarianism, Past and Present. International Journal of Ethics. 1906. Vol.17. No.1. pp. 48-55; Parmelee. M. The Rise of Modern Humanitarianism. American Journal of Sociology. Vol.21. No.3. 1915. pp.345-359.
4. Documentation catolique. № 1909. Roma. 1986. P. 5.
5. Dupuy R.-J. Le droit international. Paris 1963. P. 32.
6. Elshtain J. B. International Politics and Political Theory // Booth K., Smith S. International Relations Theory (Cambridge: Polity, 1995);
7. Franciosi M. L. Cultura e diplomazia: la strategia dell'Ue nelle relazioni culturali internazionali [Electronic resource] / M. L. Franciosi // L'INDRO. - 2017. - Access mode: <http://www.lindro.it/cultura-e-diplomazia-la-strategia-dellue-nelle-relazioni-culturali-internazionali>.
8. Gaudium et Spes, par. 78 / I documenti del Concilio Vaticano II. Milano. 1987. pp. 269-270.

9. Giovanni Paolo II. Il messaggio sul dialogo per la pace // I documenti sociali della Chiesa. Milano 1983. p. 1432.
10. Giovanni Paolo II. Il messaggio sul dialogo per la pace // I documenti sociali della Chiesa. Milano 1983. pp. 1428-1429.
11. Hansen E.O. The Catholic Church in World Politics (Princeton: Princeton University press, 1987); Heir J. B. Papal Foreign Policy / Foreign Policy, 78 (1990);
12. Harroff-Tavel M. The humanitarian diplomacy of the International Committee of the Red Cross [https. \[Electronic resource\]](https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/humanitarian-diplomacy-icrc.pdf) / M. Harroff-Tavel. - Access mode: [www. icrc.org/eng/assets/files/other/humanitarian-diplomacy-icrc.pdf](http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/humanitarian-diplomacy-icrc.pdf).
13. Humanitarian Diplomacy: Practitioners and Their Craft / ed. L. Minear, H. Smith. - Tokyo, United Nations Press, 2007. - 382 p.
14. International Organization. Vol.53. Iss.4. 1999. pp.631-668.
15. J. Chace, The Consequences of the Peace: The New Internationalism and American Foreign Policy (New York: Oxford University Press, 1992), p. 175.
16. Jean-Paul II. Discours au corp diplomatique. 11 janv. 1986 / L'Osservatore Romano. 12 janv. 1986.
17. Jørgensen K.E. Modern European Diplomacy: A Research Agenda. DSP Discussion papers, No 31 (Leicester: Centre for the Study of Diplomacy, 1997).
18. Knowledge Management in Diplomacy. Malta. 1999. P. 12.
19. La Documentation catolique. Citta del Vaticano. 1987. P. 187.
20. Lamb C. Humanitarian diplomacy [Electronic resource] / C. Lamb // The International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies. - 2008. - 26 June. - Access mode: <http://www.ifrc.org/en/news-and-media/opinions-and-positions/speeches/2008/humanitarian-diplomacy>.

21. Lettera enciclica di S.S. Papa Giovanni Paolo II «Centesimus annus». Roma. 1991. P. 181.
22. Messaggio per la Giornata Mondiale della Pace 1999 // Osservatore Romano. 1999. 12 agosto.
23. Moulin A.M. Початок глобалізації охорони здоров'я під час Кримської війни (1853-1856) і проекти санітарних реформ в Османській імперії. Історія медицини. 2014. №1. С.66.
24. Moussa J. Ancient Origins, Modern Actors: Defining Arabic Meanings of Humanitarianism. HPG Working Paper. November 2014. p. 29.
25. Numelin R.J. The Beginnings of Diplomacy: A Sociological Study of Intertribal and International Relations. - NY: Philosophical Library Incorporated. 1950. P.104.
26. Numelin R.J. The Beginnings of Diplomacy: A Sociological Study of Intertribal and International Relations. NY: Philosophical Library Incorporated. 1950. P.10.
27. Nye J. S. Jr. Soft Power: The Means to Success in World Politics / J. S. Nye Jr. - New York: Public Affairs Group, 2004. - 130 p.
28. Op.cit .; Service E.R. Origins of the State and Civilization. The Process of Cultural Evolution. University of California. Norton & Company. NY. 1975. 361 p 19.
29. Ryall D. The modern development of catholic international relations / International Relations, vol. XIV, # 2, august 1998;
30. Service E.R. Origins of the State and Civilization. The Process of Cultural Evolution. University of California. Norton & Company. NY. 1975. 361 p. 11
31. Simonow J. Understanding Humanitarian Action in South Asia. Responses to Famine and Displacement in Nineteenth and Twentieth Century India. HPG Working Paper. April 2015. p.32.

32. Stempel J. Faith, Diplomacy and the International System. DSP Discussion Papers. Leicester: Centre for Study of Diplomacy. 2000. №69.
33. The Evian conference. The US Holocaust Memorial Museum official website. URL: <https://www.ushmm.org/educators/teaching-materials/national-history-day/research-topics/the-evian-conference>.
34. Wallace W. Truth and Power, Monks and Technocrats: Theory and Practice in International Relations / Review of International Studies, vol. 22, # 3, July 1996.
35. Асланов Н. Дипломатія задля гуманності [Електронний ресурс] / Н. Асланов. - Баку, 2013. - 66 с. - Режим доступу: <http://docplayer.ru/136994-Diplomatiya-vo-imya-gumannosti.html>.
36. Березина Е.М. Щодо питання про генезис морального принципу милосердя. Вісник МГУКИ. 2011. №5 (43). С.46;
37. Буткевич О.В. Формування міжнародної договірної практики періоду Середньовіччя. Держава і право. 2011. № 6. С.85. 27 Fleck D., Vothe M. The Handbook of International Humanitarian Law. 2013. p.
38. Власов В.Г. Зміст і механізми зовнішньої політики сучасної держави. 2015. Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки». 2015. №8. С.1-14.
39. Глобальна та національна безпека: підручник. авт. кол. :В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянюк та ін. за заг. ред. Г.П.Ситника. – Київ : НАДУ, 2016. – 784 с.
40. Іванов І.С. Справа створення нового світового порядку потребує міцних моральних духовних принципів. Міжнародне життя. 2001. № 6. С. 34-35.
41. Ісая Берлін. Справжня мета пізнання. Пер. з англ. К. 2004. С. 295-369.
42. Кабо В.Р. Коло і хрест: роздуми етнолога про первісні духовності. К. : Східна література. 2007. с.236-238;

- 43.Карнаух В.К. Війна в традиційному суспільстві: антропологічний підхід. Управлінське консультування. 2013. №1. С.124.
- 44.Лисенко В. Регіональні конфлікти в країнах СНД: досвід врегулювання / "Поліс", № 2, 1988.
- 45.Марков А.В. Еволюційні корені етики: від бактерій до людини. Історична психологія і соціологія історії. 2010. № 2. сс.172-176.
- 46.Рунг Е.В. Подання персів як варварів в грецькій літературній традиції V ст. до н.е. // Мнемона: Дослідження і публікації з історії античного світу. 2005. № 4. С.125.
- 47.Русакова О. Ф. «М'яка сила» як інструмент політичної комунікації і гуманітарної дипломатії [Електронний ресурс] О. Ф. Русакова, В. М. Русаков // Дискурс-Пі. - 2017. - № 1 (26). - С. 61-71. - Режим доступу: <http://www.gpa.cfuv.ru/attachments/article/3357/Дискурс-Пі,%202017.pdf>.